

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δέκατος Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ἑπαρχίαις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Αἰσυνδρομαῖοι ἔρχονται ἀπὸ 1 Γενουαρίου καὶ τοῦτους καὶ εἶνα ἑτήσια - Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6. 14 Σεπτεμβρίου 1880

Πανομοίωτοπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ
Δ. ΚΑΛΛΕΡΓΗ

Ἡ ἀνωτέρω ὑπογραφή τοῦ ἀειμνήστου Δ. Καλλέργη ἔληφθη ἐκ τοῦ ἐν ἔτει 1844 παρὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Συνελεύσεως τῆς Γ' Σεπτεμβρίου ἐκδοθέντος λιθογραφημένου ψηφίσματος αὐτῆς. Τὸ ψηφισμα τοῦτο, φέρον ἐπὶ κεφαλῆς μὲν τὴν εἰκόνα τοῦ Δ. Καλλέργη (στρατηγοῦ, ἀσπιστοῦ τῆς Α. Μ. στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῆς πρωτεύουσας καὶ φρουράρχου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως), ἔχει ὡς ἐξῆς: «Κατὰ τὴν ὉΔ' συνεδρίασιν τῆς 17 Μαρτίου 1844 τῆς ἐν Ἀθήναις τῆς Γ' Σεπτεμβρίου Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως ἐπροτάθη εἰς τὴν Συνέλευσιν» ἐπειδὴ ὁ Φρουράρχος αὐτῆς συνετέλεσεν ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν συνταγματικὴν ταύτην παλιγγενεσίαν τοῦ Ἐθνους, καὶ ἐξεπλήρωσε μὲ ζήλον παντὸς ἐπαίνου ἄξιον τὰ τοῦ Φρουράρχου τῆς Συνελεύσεως καθήκοντα, εἶναι καλὸν νὰ ἀποφασισθῇ ἡ γενικὴ αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα πολιτογράφησις. Ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη εὐχαρίστως τὴν πρότασιν, καὶ διὰ τὴν ἀξιολίμητον καὶ παρραδειγματικὴν αὐτοῦ διαγωγὴν εἰς τὴν συνταγματικὴν ταύτην παλιγγενεσίαν καὶ ἕνεκα τῆς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως παντὸς ἑπαίνου κρείττονος διαγωγῆς τοῦ Φρουράρχου αὐτῆς κυρίου Δημητρίου Καλλέργη ἐψήφισεν γενικὴν αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα πολιτογράφησιν. Ἐπονται αἱ πανομοίωτοποι ὑπογραφαὶ τῶν προέδρου τῆς Συνελεύσεως Πανοῦτσου Νοταρᾶ, τῶν ἀντιπροέδρων Α. Μαυροκορδάτου, Α. Μεταξᾶ, Ἰωάν. Κωλέττου καὶ Ἀνδρέου Λόντου, τῶν γραμματέων Ι. Διλιάνου, Δρ. Ν. Δρόσου, Κωνστ. Κολοκοτρώνη καὶ Γ. Δοκοῦ, καὶ πάντων τῶν πληρεξουσίων, μετὰ τῶν ὁποίων συγκαταριθμοῦνται ὁ Πετρόμπεης, ὁ Κανάρης, ὁ Γεώρ. Κουντουριώτης, ὁ Κίτσος Τζαβέλλας, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Κ. Μπότζαρης, ὁ Σ. Τρικοῦπης, ὁ Τζώρτζ, ὁ Χατζῆ Χρήστος, ὁ Περβαϊβός. Σ. τ. Δ.

«Ἴδου πῶς διηγεῖτο ὁ στρατηγὸς Καλλέργης μετὰ πολλῆς ἀφειλείας καὶ ἀστείότητος, γράφει ὁ Ν. Δραγοῦμης ἐν ταῖς «Ἱστορικαῖς ἀναμνήσεσιν» αὐτοῦ (ἐκδ. β' 1879), τὰ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 2 πρὸς τὴν 3 Σεπτεμβρίου: «Ἐξεληθὼν τὸ μεσονύκτιον τοῦ θεάτρου, μετέβην εἰς τοῦ Μεταξᾶ καὶ τοῦ Λόντου ἵνα λάβω δδηγίας, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο εἶχον νομίσει ἀσφαλέςτερον νὰ διανυκτερεύσῃσιν ἀλλαχοῦ. Ἀποτυχὼν δὲ νὰ ἴδω καὶ τὸν Μακρυγιάννην, ὅστις, καθὰ μὲ εἶχον βεβαιώσει, ἔμελλεν, ἄνω ὑπερηφάνως πυκνὰς φάλαγγας πολιτῶν, νὰ περικυκλώσῃ ἐν θραϊκῷ τὸ παλάτιον, περι-

ἦλθον τὴν πόλιν, καὶ πλὴν χωροφυλάκων οὐδὲ ψυχὴν γεννητὴν ἀπήντησα. Ὅθεν, ἀπορῶν τί νὰ πράξω, διευθύνθη πρὸς τὸν στρατῶνα τοῦ πεζικοῦ, ὅπου εὔρον μὲν ἑτοιμον τὸ τάγμα, ἐξηκολούθουν ὅμως ν' ἀμνηχνῶ. Ἐπὶ τέλους, χωρὶς νὰ πολυσυλλογισθῶ, ἐτραχύλισα ἀσυναρτήτους τινὰς λέξεις καὶ ἀνασπᾶσας τὸ ξίφος ἀνεφώνησα: «Ζήτω τὸ σύνταγμα!» Οἱ στρατιῶται ἀφαιρησθέντες ἀνέκραζαν καὶ αὐτοὶ «Ζήτω τὸ σύνταγμα!» καὶ οὕτω, διαβάντες διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Αἰόλου καὶ εἶτα τῆς τοῦ Ἑρμοῦ, κατεσκηνώσαμεν ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν ἀνακτόρων. Ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἐρημίᾳ ἦσαν καὶ ἐνταῦθα βαθύταται. Μὴ βλέπων δὲ μὴδ' ἓνα πολίτην, διέταξα τινὰς στρατιώτας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ διὰ τῆς σπάθης νὰ διώξωσι πρὸς τὴν πλατείαν ὅν τινα ἀπήντων. Ἐν τοσοῦτῳ ἠνεφέχθησαν αἱ φυλακαὶ, οἱ ἐν αὐταῖς συνέρχουσαν πρὸ τοῦ παλατίου, καὶ οὕτω στρατιῶται, κάτοικοι τοῦ Μενδρῆσῶ, περιτρίμματα τινὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐλάχιστος ἀριθμὸς πολιτῶν ἀνεδοῦσάμεν ζητοῦντες σύνταγμα». Ὅτε δὲ διηγῆθη καὶ πρὸς ἐμὲ ταῦτα, κύψας πρὸς τὸ οὖς μου καὶ ἀνακαγχάσας, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, «Ἦῶσον εὐθηνά, προσέθετο, ἀγοράζει δόξαν ὁ ἄνθρωπος!»

ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΗΛΙΚΙΑΙ

Συν. καὶ τέλος: 181 ἀριθ. 561.

Ἄλλὰ πῶς θέλομεν ἀνακτήσει τὸν ὠρῆιον τοῦτῶν παράδεισον; Πῶς οἱ νέοι θέλουσι διαφύγει τοὺς κινδύνους τῆς νεότητος καὶ οἱ ἄνδρες τοὺς περισπασμούς τῆς ἀνδρικής ἡλικίας καὶ οἱ γέροντες τὰ δεινὰ τοῦ γήρατος, ὅπως πάντες τὸ καθῆκον ἐκπληροῦντες εὐδαίμονες ζήσωσι;

Ἵπάρχουσι, φίλτατοι, τρεῖς μεγάλαὶ δυνάμεις, δυνάμεις ἰσχυραὶ καὶ εὐεργετικά, αἵτινες τὴν σωτηριώδη αὐτῶν ἐνέργειαν ἐπεκτείνουσαι δύνανται καὶ νέους καὶ ἄνδρας καὶ γέροντας εὐδαίμονας νὰ καταστήσωσι, καὶ τὴν κοινωνίαν παράδειτον ἀληθῆ ν' ἀναδείξωσιν. Αὗται δὲ εἶναι ἡ ἀνατροφή, ἡ παιδεία, καὶ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Εἰς μάτην οἱ ἄνθρωποι ζνευ τῆς ἀρωγῆς τῶν δυνάμεων τούτων τὴν εὐδαιμονίαν ἐπὶ τῆς γῆς θηρεύουσι. Καὶ ἡ μὲν καλὴ ἀνατροφή ἐχερσόνουσα τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν τέκνων καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀναπτύσσουσα καὶ καλλιεργούσα, τὴν ἀπόκτησιν τῆς παιδείας διευκολύνει, ἐπωφελεῖ αὐτὴν καθιστῶσα, καὶ τὴν ψυχὴν προπαρ-

σκεινάζει, όπως ευχαρίστως δεχθή τα σωτήρια νάματα της θρησκείας. Διά της ανατροφής, καθώς δοθότατα παρατήρησαν ο περίφημος παιδαγωγός Pestalozzi, ανυψούνται τα τέκνα εις τον Θεόν, διότι παρά της μητρός ανατρέφονται και συνειθίζονται να πιστεύωσιν εις την μητέρα των, να αγαπήσωσιν αυτήν και να υπακούωσιν εις αυτήν, μανθάνουσιν ούτω και εις τον Θεόν να πιστεύωσι και την Θεόν και τους πλησίον αυτών να αγαπήσωσι, και τας εντολάς αυτού να υπακούωσιν.

Σωτηριώδη τῷ ὄντι καὶ ἐξέσις εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς καλῆς ἀγωγῆς, καθόσον ἐξ αὐτῆς κυρίως ἐξέρχεται ἡ εὐημερία ἢ ἡ κακοδαιμονία τῶν κοινωνιῶν. Τοῦτο καλῶς συνηθάνθησαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεώτεροι. Ὅθεν βλέπομεν τὸν σοφὸν νομοθέτην τῆς Σπάρτης κανονίζοντα οὐχὶ δι' ἀπλῶν συμβουλῶν ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν νομοθετικῶν αὐτοῦ διατάξεων τὴν σωματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων, οὐχὶ μόνον ἀφ' ἧς γεννηθῶσι καὶ καθ' ἑλθὼν τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν αὐτῶν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν φροντίζοντα διὰ τῶν ἀσκήσεων, ἃς καὶ εἰς τὰς Σπαρτιάτιδας ἐπέβαλε, νὰ προσητοιμάζῃ εἰς αὐτὰ μητέρας καὶ τροφούς ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους. Τὴν ἀνάγκην τῆς καλῆς ἀγωγῆς συνηθάνθη καὶ ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν Σόλων, ὅθεν καὶ τὴν ἀνατροφήν τῶν νέων ἐπεμελήθη, καὶ περὶ τῶν δημοσίων ἡθῶν ἐφρόντισε, καὶ πάντα ἀργὸν ὡς ὑποπτον καὶ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν πόλιν ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου προσήγαγε, καὶ εἰς τοὺς γονεῖς τὸ καθήκον τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων αὐτῶν ἐπὶ ποινῇ ἐπέβαλε.

Τί ἄλλο δὲ ἐπραττον οἱ ἐπτὰ σοφοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ τῶν ὥραιων ἐκείνων καὶ σοφῶν τῷ ὄντι ἀποφθεγγμάτων εἰμὴ νὰ διαφωτίζωσι τὸν νοῦν, ν' ἀνατρέψωσι τὴν καρδίαν, καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν νὰ καθοδηγῶσι τοὺς προγόνους ἡμῶν; Εἰς τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τῶν νέων ἀφιέρωσεν καὶ ὁ Σωκράτης ὀλόκληρον τὸν πολῦτιμον αὐτοῦ βίον, καὶ διὰ τοῦτο σοφώτατος πάντων ὑπὸ τοῦ μαντέου ἀνηγορεύθη, θεωρήσας αὐτὴν ὡς τὴν μόνην ἀσφαλῆ βῆσιν τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀρχαιότης ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον διὰ τῶν σοφωτέρων αὐτῆς ἀνδρῶν νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἀνατροφήν, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς νομοθεσίας νὰ ἐπιχύσῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ αὐτὴν, εἰς τὸν χριστιανισμὸν ἀπέκειτο ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς φιλανθρωπικῆς θρησκείας τοῦ Σωτῆρος ν' ἀνελθῆ αὐτὴν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ τὴν ἀνυψώσῃ, καὶ διὰ τῆς θείας σπαραξίδος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀγάπης ἰσθῆν καὶ σωτήριον ν' ἀναδείξῃ αὐτὴν.

Τί ἄλλο τῷ ὄντι προέβλετο ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Θεάνθρωπος εἰμὴ διὰ τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας καὶ διὰ τοῦ φωτοβάλου αὐτοῦ παραδείγματος νὰ παιδαγωγῆσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εὐδαιμόνευε ζήσωμεν καὶ

τῆς αἰωνίου μακαριότητος ἀξίω κατασταθώμεν; Ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ παιδαγωγία εὖρε τὴν ἀκράδαντὸν αὐτῆς βῆσιν, τὸν ἀληθῆ αὐτῆς σκοπὸν καὶ τὰ μόνα κατάλληλα μέσα, διῶν ὁ σωτήριος αὐτῆς σκοπὸς ἐπιτυγχάνεται.

Καὶ ἰδοὺ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς χριστιανικῆς παιδαγωγίας ἡ εὐημερία τῶν κοινωνιῶν προήχθη, καὶ ὁ ἀληθῆς πολιτισμὸς τελειότερος καθημέραν ἀναδεικνύεται. Θλιβερόν καὶ ἀποτρόπαιον συμβεβηκὸς θεωρεῖται σήμερον παρὰ πάντων ὁ πόλεμος. Οἱ Νέρονες καὶ οἱ Καλλιγούλαι εὐτυχῶς ἐξέλιπον. Ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία τῶν λαῶν σύμβολα τῶν Κυβερνήσεων κατέστησαν, τὰ ἔθνη ἀδελφικὴν χεῖρα πρὸς ἄλληλα τείνουσι, τὰ θρησκευτικὰ μίση καὶ τὰ φυλετικὰ πάθη καθημέραν ἐκλείπουσιν, οἱ πλούσιοι μετὰ τῶν πενήτων συνδιαλλάττονται, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον διὰ μυρίων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων καλύπτει σήμερον τὸ ἔδαφος τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης. Τὰ εὐεργετικὰ ταῦτα ἀποτελέσματα τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς ἐνθαυρῶνται τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς, νέους παιδαγωγικούς ἀγῶνας καὶ νέας παιδαγωγικὰς συγγραφὰς καθ' ἡμέραν προκαλοῦσι, καὶ πολλὰι γυναῖκες ἔσχατοι διὰ τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν αὐτῶν, συναισθανόμεναι τὴν εὐγενῆ ἀποστολὴν τοῦ φύλου των, εἰς τὴν παιδαγωγίαν ἀφιερῶνται τὸν βίον των, καὶ διὰ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτῶν πονημάτων τὸ γυναικεῖον φύλον τιμῶσι. Τοιούτοτρόπως ἡ παιδαγωγία ἀληθῆς ἐπιστήμη κατέστη ἤδη, καὶ ἐπιστήμη τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, ἡ ἐπιστήμη διευθύνουσα τὸν ἀνθρώπινον βίον δικαίως ἀπεκατέστη. Καθὼς ἡ ἀνάγκη τῆς ὑγείας καὶ αἰ ἀσθένειας τοῦ σώματος ἐπροκάλεσαν τὴν γένεσιν τῆς Ἰατρικῆς, τοιούτοτρόπως αἱ διάφοροι ἠθικαὶ ἀσθένειαι καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ψυχικῆς ὑγείας ἐπροκάλεσαν τὴν γένεσιν τῆς Παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἧτις καὶ τὴν ὑγιεινὴν τῆς ἀπαρχλλάκτως ὡς ἡ Ἰατρικὴ, καὶ τὴν νοσογραφίαν τῆς καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῆς, καὶ τὴν φαρμακολογίαν τῆς, καὶ τὰ νοσοκομεία τῆς ἔχει. Καὶ τὸ μὲν μέρος τῆς παιδαγωγίας, ὅπερ διδάσκει τὴν καλλιεργεῖν τῶν ἀγαθῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν ἐξάσκῃ τῶν διαφόρων ἀρετῶν καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῶν διαφόρων καλῶν ἐξῆς ἀπαρτίζει τὴν ὑγιεινὴν αὐτῆς, ἡ δὲ περιγραφή τῶν διαφόρων ἠθικῶν ἐλαττωμάτων καὶ κακιῶν ἀποτελεῖ τὴν νοσογραφίαν αὐτῆς, ἡ δὲ διδασκαλία τῶν διαφόρων τρόπων καὶ μέσων, διῶν ἕκαστον τῶν ἠθικῶν νοσημάτων δύναται νὰ θεραπευθῆ, ἀποτελεῖ τὴν θεραπευτικὴν αὐτῆς, ἡ δὲ πραγματεία τῶν καταλληλοτέρων παιδαγωγικῶν ποινῶν καὶ ἀμοιβῶν ἀπαρτίζει τὴν φαρμακολογίαν αὐτῆς, τὰ δὲ Παιδαγωγεῖα καὶ τὰ Σχολεῖα εἶναι τὰ νοσοκομεία αὐτῆς. Ἐὰν δὲ ὁμολογουμένως ἡ ἀθάναιος καὶ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀνωτέρα, ὑψηλότερα καὶ εὐγενεστέρα τοῦ θνητοῦ σώματος αὐτοῦ, ἃς μᾶς ἐπιτρέψουν οἱ φίλοι ἡμῶν ἰατροί

νὰ θεωρήσωμεν τὴν παιδαγωγίαν, ἧτις εἶναι ἡ ἰατρικὴ τῶν ψυχῶν, πολὺ ἀνωτέρα, ὑψηλότεραν καὶ εὐγενεστέραν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην ἐκείνην, ἣν κοινῶς ἰατρικὴν ἀποκαλοῦμεν. Οὐδεὶς βεβαίως θέλει ἀμφισβητήσει ποτὲ τὴν μεγίστην ὠφέλειαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς σωματικῆς ὑγείας καὶ εὐρωστίας, ἀλλὰ πάντες θέλομεν συνομολογήσῃ ὅτι ἡ ἠθικὴ τελειότης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀσυγκρίτως ὠριότερα καὶ πολυτιμότερα ἀπὸ τὴν φυσικὴν.

Εὐτυχῆς τὸ γυναικεῖον φύλον, ὅτι αὐτὸ προώρῃσαι διὰ τῆς ἀνατροφῆς εἰς τὴν ἠθικὴν τελειότητα νὰ προαγάγῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ναί, φίλτατοι ἀκράταί, αἱ γυναῖκες εἶναι οἱ ἰδιάζοντες θιασῶται καὶ οἱ φυσικοὶ λειτουργοὶ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἐπιστήμης, ἣν παιδαγωγίαν ὀνομάζομεν. Καὶ ὅτε ὁ μέγας Ναπολέων ἔλεγε πρὸς τὴν σοφὴν παιδαγωγόν, τὴν κυρίαν Καματᾶν, ὄχι μοι μητέρα ἐταρέτους καὶ τότε σοὶ ἐγγυῶμαι τὴν εὐημερίαν τῆς Γαλλίας, συνουλόγηε ὁ μεγαλόνομος καὶ πολυτίμιος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ εἰς τὸ βῆθος τῆς καρδίας του συνηθάνετο, ὅτι οὔτε οἱ πολυάριθμοι στρατοὶ, οὔτε ἡ στρατιωτικὴ δόξα, οὔτε αἱ κατακτήσεις, οὔτε τὰ πλοῦτη οὔτε αἱ ἰσχυραὶ Κυβερνήσεις, οὔτε οἱ Κώδικες τῶν σοφωτέρων νόμων, οὔτε τὰ Πανεπιστήμια καὶ αἱ Ἀκαδημαῖαι δύνανται νὰ φέρωσι τὴν ἀληθῆ εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν ἄνευ μητέρων ἀγαθῶν καὶ ἐπομένως ἄνευ ἀνατροφῆς. Τὴν αὐτὴν πεποιθήσιν συνέλαβεν ἐπὶ τέλους καὶ ὁ φιλόδημος τῆς Γαλλίας πολίτης, ὁ Aimé Martin, ὅτε μετὰ πολλοὺς ματαίους κόπους καὶ ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς φίλης αὐτοῦ πατρίδος, ἐνώπιον ἐκκλησιδίου τινὸς συνουμιλήσας τυχαίως μετὰ τινος εὐσεβοῦς χωρικοῦ, ἐπίσθη ὅτι ἄνευ χριστιανικῆς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποῖαν μόνον αἱ ἀγαθαὶ μητέρες δύναται νὰ χορηγήσωσι, ἀνέριτος εἶναι ἡ ἀληθῆς εὐδαιμονία.

«Περιηγήθη, λέγει, ὀλόκληρον τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐθαύμασα τὴν ποικιλίαν καὶ ἀφθονίαν τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς, ἐθαύμασα τὰ ἄπειρα καὶ κολοσσαῖα ἐργαστήριά τῆς, καὶ τὰς ἀπείρους ἀτμοκινήτους μηχανὰς τῆς καὶ τοὺς λιμένας τῆς, ἐθαύμασα τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἐμπορικὸς στόλους τῆς, τὰ πλοῦτη καὶ τὰ βιομηχανικὰ ἔργα τῆς, τὰς δωδύργας τῆς, τοὺς σιδηροδρόμους τῆς, τὰ φῶτά τῆς, τὴν δόξαν τῆς, τὰ πανεπιστήμια καὶ τὰ ἄπειρα ἐκπαιδευτικὰ καθιδρυμάτα τῆς, τὰ μουσεῖα τῆς, τοὺς στρατοὺς τῆς, τὰς ἐλευθερίας τῆς, τὰ δικαστήριά τῆς, τὴν δημοσίαν τάξιν τῆς. Καὶ ὅμως δὲ, ἐδυνήθη νὰ ψάλλῃ τὸν ἕμνον τῆς εὐγνωστικῆς καὶ νὰ εὐχαριστῆσθαι τὸν Θεὸν διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς φίλης πατρίδος μου. Ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τῆς ἐπαγγελίας, ἐν τῷ μέσῳ τόσου πλοῦτου καὶ τῆς ἀφθονίας, ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων ἀγαθῶν, ἅτινα καὶ εὐκολον καὶ γλυκύτατον ἔπρεπε νὰ καθιστώσιν τὸν βίον, ἐκτὸς τῶν μικρῶν παιδίων, ἅτινα ἀμέριμνα εἶναι ὡς τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ, οὐδένα

εὐτυχῆ καὶ εὐχαριστημένον ἀπάντησα, ἀπανταχοῦ παράπονα καὶ γογγυτοὶ καὶ δυσχερεῖαι καὶ κατηγορίαι καὶ κακολογίαι καὶ διαβολαί, καὶ πληγαὶ εἰδωθεῖς, καὶ τάσις ὀλέθρια πρὸς βιαίας ἀνατροπὰς οἱ χωρικοὶ γογγύζουσι διὰ τοὺς φόρους των, οἱ ἐργάται διὰ τὰ ἡμερομισθία των, οἱ ἔμποροι διὰ τὰ τελωνεῖα των, οἱ νέοι κατὰ τῶν γερόντων, οἱ γέροντες κατὰ τῶν νέων, αἱ σύζυγοι κατὰ τῶν συζύγων των, οἱ σύζυγοι κατὰ τῶν γυναικῶν των, οἱ πλούσιοι κατὰ τῶν πτωχῶν, οἱ πτωχοὶ κατὰ τῶν πλουσίων, οἱ δικαζόμενοι κατὰ τῶν δικαστῶν, οἱ κυβερνώμενοι κατὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ οἱ ἄρχοντες κατὰ τῶν κυβερνωμένων ἢ δυσχερεῖαι κατατρώγει τὰς ψυχὰς ὅλων, διότι κενὸν μέγα ὑπάρχει ἐντὸς αὐτῶν, ὅπερ ἀληθῆ, πληκτικὸν καὶ δυστυχῆ καθιστᾷ τὸν βίον αὐτῶν. Ὁ θαυμαστὸς καὶ ἐνθουσιασμὸς μου ἐπαύσαν τότε, λέγει ὁ φιλόδημος Martin, ἡ μελαγχολία μὲ κατέλαβε, καὶ ἤρχισα νὰ ἀνερευθῶ τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ ἐνόμισα δὲ ὅτι ἂν ἡ ἐκπαίδευσις ἐπεκτανθῆ καὶ διευκολυνθῆ, ἂν ἡ βιομηχανία ἀναπτυχθῆ ὅπως ὁ βίος ἐτι ἀνετώτερος κατασταθῆ, τὸ κακὸν θέλει μετριοσθῆ, καὶ πρὸς τὸν διπλοῦν τοῦτον σκοπὸν εἰργάσθην, ἐκοπίεσα, ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς μάτην, ἀσθενήσας δ' ἐπὶ τέλους μετέβην εἰς χωρίον ὅπως ἀναπαυθῆ καὶ καθαρόν ἄερα ἀναπνεύσω. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δυστυχῶς εἶδον ἐν μικρογραφίᾳ τὴν κακοχίαν τῆς κοινωνίας, οἱ μαθηταὶ μάλιστα τοῦ σχολείου, πλήρεις οἰήσεως καὶ αὐθαδείας, μὲ κατέπεισαν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις αὐξάνουσα τὰς διανοητικὰς ἐξασθενεῖ τὰς ἠθικὰς δυνάμεις, καὶ οὔτω βλάβην ἀντὶ ὠφελείας εἰς τὴν κοινωνίαν προξενεῖ. Ἐπεθύμισα λοιπὸν νὰ κατακλύσω εἰς δυνάτην τὰ βιβλία, νὰ ἐξαλείψω τὰ περιοδικὰ, νὰ καταστρέψω τὰς ἐφημερίδας καὶ ὀλόκληρον τὸ ὀλέθριον δένδρον τῆς παιδείας νὰ ἐκρίζωσω. Ἀλλὰ εἰς τὸ ἐκκλησιδίου τοῦ χωρίου, ὅπου μόνον γυναῖκες δυστυχῶς ἐσύχναζον κατὰ τὰς Κυριακάς, ἐγνώρισα γέροντά τινα πτωχόν, ὅστις μετὰ κατανύξεως προσήγγετο πάντοτε, καὶ μολονότι ὡς ἔμαθον πολλὰς δυστυχίας ὑπέφερε καὶ τοὺς δύο υἱούς του ἀπολέσας εἰς τὰς μάχας τοῦ Ναπολέοντος, καὶ τὴν καλὴν του σύζυγον μετ' αὐτοὺς στερηθεῖς, καὶ ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν ὡς ἐκ τοῦ γήρατος κατασταθείς, καὶ ὑπὸ τῆς κοινότητος ὡς πένης διατρεπόμενος, εἰς τὸ σεβάσιμον ὅμως πρόσωπον αὐτοῦ ἔβλεπον γαλήνην ἐξέσιον, καὶ ἡ γαλήνη αὐτὴ μετεδίδοτο καὶ εἰς τὸν ἰδικὸν μου ψυχῆν. Ὅτε δὲ ἐκ τῶν λόγων τοῦ γέροντος ἐπληροφόρηθη, λέγει ὁ Aimé Martin, ὅτι ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἐξέσις ἐκείνη γαλήνη τῆς ψυχῆς του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπειρῶν δυστυχιῶν του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς χριστιανικῆς ἀνατροφῆς του, τῆς πρὸς τὸν Πανἄγαθον πίστεως καὶ ἀφοσιώσεώς του, ἣν ἡ φιλόσοφος μήτηρ του ἐξ ἀπαιτων ἐνύχων τῷ εἶχεν ἐμπνεύσει, τότε οἱ ὀφθαλ-

μοι του σοφου ηνεώχθησαν, τότε ενόησεν ότι μόνον η χριστιανική ανατροφή, μόνον το θρησκευτικόν αίσθημα δύναται να πληρώση το κενόν της ψυχής μας και να καταπαύση την κοινωνικὴν κακουχίαν, και εκτοτε εις την χριστιανικὴν ανατροφήν των γυναικῶν αφιερώθη, ὡπως διὰ τῆς χριστιανικῆς ανατροφῆς των γυναικῶν χριστιανικῶς παιδαγωγηθῆ και η κοινωνία.

Ἄφρονες λοιπὸν και μωροὶ ὅσοι την κοινωνικὴν ἀξίαν τῆς γυναικὸς παραγνωρίζοντες, εις ἀνηλικιότητα διηνεκῆ καταδικάζουσι τὸ γυναικεῖον φύλον, και εις τὰ οἰκογενειακά μόνον ἔργα περιορίζοντες την γυναίκα περιττήν, και επιβλαβῆ μάλιστα θεωροῦσι πᾶσαν διανοητικὴν και ηθικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν. Ἄλλ' ἐπίσης μωροὺς και ἄφρονες, φίλτατοι ἀκραταί, θέλομεν ὀνομάσει πάντας ἐκείνους, οἵτινες και ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ και ἐν τῇ βορείᾳ Ἀμερικῇ ἰδίως τὴν χειραφετήσιν τῆς γυναικὸς ἀνακηρύττοντες, οὐδεμίαν διάκρισιν μεταξὺ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνδρός και τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς τῆς γυναικὸς παραδέχονται, ἀλλὰ και βουλευτὰς και ὑπουργοὺς, και δικηγόρους και ἰατροὺς, και ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ ἐπιθυμοῦσι να ἴδωσι τὰς γυναίκας.

Οἱ τοιοῦτοι νομίζουσιν ὅτι τοιουτοτρόπως περιποιῶνται και ἀνυψῶνται τὸ ὠραῖον φύλον, και ὅτι ἐπομένως την κοινωνίαν προάγουσιν, ὑπάρχουσι δὲ και κοῦφαί τινες κεφαλαὶ γυναικῶν, αἵτινες πιστεύουσιν αὐτὰ και ἐνασμενίζονται. Καὶ δὲν αἰσθάνονται οἱ ἄθλιοι ὅτι τοιουτοτρόπως ἀντι ἀνυψῶσιν ἐξευτελίζουσι τὸ γυναικεῖον φύλον, και καταβιβάζουσιν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν κοινωνικὴν περιωπὴν εις ἣν ὁ Πλάστης τὸ ἔθεσε. Δὲν αἰσθάνονται ὅτι προκαλοῦντες τὰς γυναίκας εις τὰ αὐτὰ μὲ τοὺς ἀνδρας ἔργα ἀντιστρατεύονται εις τοὺς ἀναλλοιώτους νόμους τῆς φύσεως και εις την ὑπεράτην βούλησιν τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἐν τῇ ὑπεράτῃ αὐτοῦ σοφίᾳ δι' ἄλλων προσόντων σκοπίμως προκίσε τὰς γυναίκας και δι' ἄλλων τοὺς ἀνδρας, δι' ἄλλα ἔργα ἐπροσδιόρισε τὰς μὲν και δι' ἄλλα τοὺς δὲ, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν αἰσθάνονται οἱ ἄθλιοι ὅτι διὰ τοῦ τελευταίου και τελειότερου πλάσματός του ὁ Ὑψιστος τὴν τελειοποίησιν ἰδίως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προσέθετο, και διὰ τοῦτο οὐχὶ μόνον τὰ φυσικὰ ἀλλὰ και τὰ ἠθικὰ τέκνα των γυναικῶν εἶναι οἱ ἀνδρες. Εἰς τὰς γυναίκας ὁ Θεὸς ἀνέθεσεν οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ γάλακτος αὐτῶν τὸ σῶμα των τέκνων των ν' ἀναπτύσσουσιν, ἀλλὰ και διὰ τοῦ γλυκυτέρου εισέτι γάλακτος τῆς ἀρετῆς και τῆς εὐσεβείας και τὴν ψυχὴν των τέκνων των να διαπλάττωσιν, ὡπως εἰκόνας ἀληθεῖς τοῦ παναγάθου Θεοῦ ἀναδεικνύουσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἴδου τὸ ὑψηλὸν και θεῖον τῶν ἔργων των γυναικῶν, ἔργον ἀναντιρρήτως ἀνώτερον παντὸς ἄλλου ἔργου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἴδου δὲ διατί ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς διὰ των παιδαγωγικῶν ἰδίως

προσόντων ἐπροκίσε τὰς γυναίκας, και ἐνῶ εις τὸν ἀνδρα ἐχάρισε βίωμην σωματικὴν και διανοικὴν ἰσχυροτέραν ἴσως, εις τὴν γυναίκα ἰδίως ἐχάρισε και τοῦ σώματος και τῆς ψυχῆς τὴν λεπτότητα, τὴν ἐξαισίον εὐαισθησίαν, τὰ εὐεργετικὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης και τῆς συμπαιθείας, τὴν ὑπομονὴν και τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν πίστιν και τὴν ἐλπίδα, τὸ παντοδύναμον δάκρυ, και ἐπὶ τέλους τὴν ἀκατανόητον και μαγικὴν ἐκείνην δύναμιν τοῦ να εἰσχωρῆ εις τὰ ἔγκατα τῆς διανοίας και εις τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας· διὰ των θεῶν δὲ τούτων δώρων, ἅτινα τὰ ἔξοχα προτερήματα τῆς παιδαγωγοῦ ἀπαρτίζουν, και τὰ ὅποια ἐχαρακτήρισαν τὸν θεῖον Παιδαγωγὸν τῆς ἀνθρωπότητος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιγείου παρουσίας του, ὁ οὐράνιος Πατήρ κατέστησε τὴν γυναίκα ἐν τῇ φεινομένῃ αὐτῆς ἀδυναμίᾳ παντοδύναμον πρὸς διάπλασιν των ψυχῶν και τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὅποιον πλάσας ὁ Θεὸς δὲν ἀφῆκε μόνον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ και τὴν γυναίκα σύντροφον και βοηθὸν αὐτοῦ διηνεκῆ ἔπλασεν, ὡπως ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ θρησκευτικῆς ἐμφανίσεως μέχρι τῆς κλίνης τοῦ θανάτου ἀχώριστος παρ' αὐτῷ διαμένῃ, οὐχὶ ὡπως θέληγ μόνον, ἀλλ' ὡπως διὰ των θεληγῆτρων τῆς βελτιοῦ, τελειοποιῆ, εὐδαίμονα αὐτὸν καθιστᾷ.

Ἄς αἰσθανθῆ λοιπὸν τὸ γυναικεῖον φύλον τὴν ὑψηλὴν περιωπὴν, εις ἣν ὁ Θεὸς προώρισεν αὐτὸ ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἄς αἰσθανθῆ τὴν σπουδαίαν ἀποστολήν του και τὴν μεγίστην εὐθύνην του. Ἄς καλλιεργῆσῃ τὰ πολύτιμα δῶρα, δι' ὧν ἐπροκίσθη, ὡπως δι' αὐτῶν ὠφέλιμον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ και ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατασταθῆ. Ἄς ἀσπασθῆ τὴν ὠραίαν και ὑψηλὴν ἐπιστήμην τῆς Παιδαγωγίας, ὡπως ἄξιον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του διὰ τε τοῦ λόγου και τοῦ παραδείγματός ἀναδειχθῆ, διότι οὐδεὶς δύναται να μεταδώσῃ ὅ,τι δὲν ἔχει. Ἄς διαφωτίσῃ διὰ καταλλήλου παιδείας τὴν διάνοιάν του, ἄς θερμάνῃ διὰ τῆς φιλανθρώπου θρησκείας τὴν καρδίαν του, ἄς ἀνυψωθῆ ὑπὲρ πάντων τῆς ὕλης, και τότε αἱ κατὰ των γυναικῶν, ὡς φιλοκόσμων και ἐπιπολαίων και κούφων και φιλαρέσκων, καθημεριναὶ αἰτιάσεις των ἀνδρῶν θέλουσι καταπαύσει. Τότε και νεοὶ και νεάνιδες, και ἀνδρες και γέροντες τοὺς κινδύνους τῆς ἡλικίας αὐτῶν διαφεύγοντες, ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος θέλουσι δραστηριῶς ἐργάζεσθαι, και πάντες τότε θέλομεν ἀγαπήσει και ἐπαινέσει τὸ γυναικεῖον φύλον οὐχὶ μόνον ὡς ὠραῖον, ἀλλὰ και ὡς εὐεργετικὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἐκτὸς των τριῶν ἡλικιῶν, περὶ ὧν σήμερον ὠμιλήσαμεν, ὑπάρχει, φίλτατοι ἀκραταί, και ἄλλη τετάρτη, ἡ παιδικὴ ἡλικία, τὴν ὅποιαν παρελείψαμεν σήμερον, ἀν και πάντες δι' αὐτῆς διήλθομεν, ἀν και πάντες τέκνα πιστὰ και γνήσια τῆς ἡλικίας ταύτης εἴμεθα. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ ἐμπερικλείεται

ὀλόκληρος ὁ βίος ἡμῶν. Ἐξ αὐτῆς ἀπορρέει και ἡ νεότης και ἡ ἀνδρική και ἡ γερωντική ἡλικία. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τὰ σπέρματα ὅλων των κακιῶν και ὅλων των ἀρετῶν, αἱ δὲ ἐντυπώσεις, τὰς ὅποιες ἐν τῇ τρυφερᾷ ταύτῃ ἡλικίᾳ λαμβάνομεν, πιστῶς μᾶς παρακολουθοῦσι μέχρι τοῦ τάφου.

Ποῖος λοιπὸν θέλει κανονίσει και διαπλάσει τὴν ἡλικίαν ταύτην, τὴν κανονίζουσαν και διαπλάττουσαν ὀλόκληρον τὸν βίον ἡμῶν; Ποία χεὶρ, ποία δύναμις θέλει καταστρέφει ἐν αὐτῇ ἐγκαίρως τὰ σπέρματα των κακιῶν; Ποία χεὶρ, ποία δύναμις θέλει ἀναπτύξει τὰ σπέρματα των ἀρετῶν;

Ἐπὶ αὐτῆς εὐτυχῶς ἡ δύναμις αὐτῆ, δύναμις ἰσχυρὰ και εὐεργετικὴ, ἀλλὰ ταπεινὴ και μετριόφρων, εις τὰ ἄδυτα των οἰκογενειῶν ἡσύχως και ἀφανῶς ἐνεργοῦσα, ἀλλὰ τὴν ὄψιν και τὰς τύχας των κοινωνιῶν μεταβάλλουσα και εὐδαίμονα αὐτὰς καθιστῶσα,

Η ΔΕ ΙΣΧΥΡΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΗ ΔΥΤΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΝΑΤΡΟΦΗ. ΑΕΙΝ ΜΕΛΑΕ

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Παγκαθῆ].

Συνέχεια· (ὁ δὲ σελ. 572.)

ΙΒ'

Ἐρευνάει.

Τὴν ἐπαύριον, ἀπὸ πρωῒς, τὸ πρῶτόν μου ἔργον ὑπῆρξε να γράψω πρὸς τὴν μάνα Βαρβερίναν και να τῇ γνωστοποιήσω ὅ,τι εἶχον μάθει. Δὲν ἦτον ὅμως δι' ἐμὲ πρᾶγμα εὐκόλον.

Πῶς ζήρως να τῇ εἰπῶ ὅτι ὁ σύζυγός της ἀπέθανε; Τὸν ἡγάπα τὸν ἱερώνυμόν της. Πολλὰ ἔτη εἶχον συζῆσει, και θὰ τὴν ἔθλιβεν ἀν δὲν συνεμεριζόμην τὴν λύπην της.

Τέλος, ὡπως δῆποτε, και πολλακις ἐπικνυλάμην τὰς διαθεδαιώσεις τῆς ἀγάπης μου, ἔφθασα ὡς τοῦ χαρτίου τὸ τέλος. Ἐνοεῖται ὅτι τῇ ὠμίλησά περὶ τῆς καταστροφῆς των ἐλπίδων μου διὰ τὸ παρὸν, και περὶ ὧν διετήρουν διὰ τὸ μέλλον. Τὸ ἀληθὲς δὲ, ὅτι περὶ τούτου κυρίως τῇ ἔγραφα. Ἄν ἡ οἰκογένειά μου τῇ ἔγραφε ζητοῦσα εἰδήσεις περὶ τοῦ Βαρβερίνου, τὴν παρεκάλουν να μ' εἰδοποιήσῃ ἀμέσως, και πρὸ πάντων να μοὶ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν διεύθυνσιν ἣν θὰ ἐλάμβανε, πέμπουσα μοὶ αὐτὴν εις Παρίσιον, εις τὸ ξενοδοχεῖον Κεντάλ.

Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, μοὶ ἔμενε και ἔτερον, τὸ πρὸς τὸν πατέρα τῆς Λίζας. Ἀλλὰ και τοῦτο, ὑπὸ μίαν τούλάχιστον ἐποψίν, ἦτον λυπηρὸν δι' ἐμὲ. Ὅτε εις Δρευζὺ εἶχον ὑποσχεθῆ εις τὴν Λίζαν ὅτι ἡ πρώτη μου ἐπισκεψίς ἐν Παρισίοις θὰ ἦτον πρὸς τὸν πατέρα της ἐν τῇ φυλακῇ του, τῇ εἶχον ἐξηγήσει συγχρόνως, ὅτι ἀν οἱ γονεῖς μου ἦσαν πλούσιοι, ὡς ἠλπίζον,

θὰ τοὺς ἐζήτουν να πληρώσωσι τοῦ πατρός της τὸ χρέος, ὡστε θὰ ἐπήγαινον εις τὴν φυλακὴν να τὸν ἐλευθερώσω και να τὸν λάβω μετ' ἐμοῦ. Τοῦτο ἀπετέλει μέρος τοῦ προγράμματος των εὐχαριστήσεων ἄς ἠλπίζον ν' ἀπολαύσω. Τὸν πατέρα Ἀκίνον πρῶτον, ἔπειτα τὴν μάνα Βαρβερίναν, ἔπειτα τὴν Λίζαν, ἔπειτα τὴν Στεφαννὴν, ἔπειτα τὸν Ἀλέξην, και μετ' ἐκείνον τὸν Βενιαμίν. Ὅς πρὸς τὸν Ματτίαν, δι' ἐκείνον θὰ ἐγένετο ὅ,τι και δι' ἐμὲ, και εὐτυχία του ἦτον ἡ εὐτυχία μου. Καὶ τώρα ἔπρεπε να ὑπάγω εις τὴν φυλακὴν και να ἴδω τὸν πατέρα ἔχον τὰς χεῖρας κενὰς, και μὴ δυνάμενος να τῷ γίνω χρησιμώτερος ἀρ' ὅ,τι ὅτε πρῶτον τὸν ἀφῆκα, και να τῷ πληρώσω τὸ ὄφλημα τῆς εὐγνωμοσύνης μου.

Εὐτυχῶς εἶχον κἂν καλοὺς λόγους να τῷ προσφέρω, και τοὺς ἀσπασμούς τῆς Λίζας και τοῦ Ἀλέξην, και ἡ πατρική του χαρὰ θὰ ἠλάττου τὴν λύπην μου. Ὅπως δῆποτε θὰ εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν πάντοτε ὅτι ἐπραξά τι ὑπὲρ αὐτοῦ, μέχρις ὅτου δυνηθῶ να πράξω περισσώτερα.

Ὁ Ματτίας, ἔχον ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν να ἴδῃ μίαν φυλακὴν, με συνώδευσεν· ἄλλως τε δὲ και ἐγὼ ἐπεθύμουν να γνωρίσῃ ἐκείνον, ὅστις ἐπὶ δύο ἔτη ἦτον πατήρ δι' ἐμὲ.

Ἐπειδὴ ἐγνώριζον ἤδη κατὰ τίναν τρόπον να εἰσχωθῶ εις τὴν φυλακὴν τοῦ Κλισύ, δὲν ἐμείναμεν πολλὴν ὥραν ἐμπρὸς τῆς ὀγκώδους θύρας αὐτῆς, ὡς εἶχον ἀναγκασθῆ να σταθῶ ὅτε εἶχον ἔλθει τὴν πρώτην φορὰν.

Μᾶς εἰσήγαγον εις συλλαλητήριον, και μετ' ὀλίγον ἔφθασε και ὁ πατήρ, ἐκ τῆς θύρας δὲ μοὶ ἐξέτεινε τὰς χεῖρας.

— ὦ! τὸ καλὸν παιδίον, εἶπε, και μ' ἐφίλησεν· ὁ ἀγαθὸς Ρεμὴς!

Ἐγὼ δ' ἀμέσως τῷ ὠμίλησα περὶ τῆς Λίζας και τοῦ Ἀλέξην ὡς δ' ἠθέλον να τῷ ἐξηγήσω διατί δὲν ἠμπόρεσα να ὑπάγω εις τὴν Στεφαννὴν, με δὲ ἐκόψε.

— Καὶ οἱ γονεῖς σου; εἶπε.

— Ἦξεύρετε λοιπὸν;

Τότε μοὶ διηγήθη ὅτι ὁ Βαρβερίνος τὸν εἶχεν ἐπιτεκεθῆ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν.

— Ἀπέθανεν, εἶπον.

— Μὲγα δυστύχημα!

Μοὶ διηγήθη δὲ πῶς ὁ Βαρβερίνος ἀπετάθη εις αὐτὸν ὡπως μάθῃ τί ἔγινε. Ἀμα ἔφθασεν εις τὰ Παρίσιον, ὁ Βαρβερίνος εἶχεν ὑπάγει εις τοῦ Γαρροφόλη, ἀλλὰ, ἐνοεῖται, δὲν τὸν εἶρε. Τότε ἐπήγα να τὸν ζητήσῃ μακρὰν, εις τὴν ἐπαρχίαν ὅπου ἦτον ὁ Γαρροφόλης εις τὴν φυλακὴν, και παρ' αὐτοῦ ἔμαθεν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βιτάλη με εἶχεν ἀναδεχθῆ κηπουρὸς καλούμενος Ἀκίνος. Ὁ Βαρβερίνος ἐπέστρεψε τότε εις τὰ Παρίσιον, και εις τὴν Παγοθήκην ἐπληρορορήθη ὅτι ὁ κηπουρὸς οὗτος ἐκρατεῖτο εις τὴν φυλακὴν τοῦ Κλισύ. Οὕτως ἦλθεν εις τὴν φυλακὴν, και ὁ πατήρ τῷ

είπαν ότι περιέτρεγον την Γαλλίαν, ώστε δὲν ἐδύνατο νὰ ἤξεύρη πού ἦμην τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀλλ' ὅτι βεβαίως ἀφ' ὅπου θὰ ἐπεσκέπτομην ἐν ἐκ τῶν τέκνων του. Τότε μοὶ ἔγραψεν ὁ ἴδιος εἰς Δρουζὺ, εἰς Βάρσας, εἰς Ἐσνάνδην καὶ εἰς Σαίν-Κεντίνον. Εἰς Δρουζὺ ὅμως δὲν εὔρον τὴν ἐπιστολὴν του, διότι βεβαίως εἶχον ἀναχωρήσει πρὶν φθάσῃ αὐτή.

— Καὶ ὁ Βαρβερίνος τί σὰς εἶπε περὶ τῆς οἰκογενείας μου; ἠρώτησα.

— Τίποτε, ἢ τοὐλάχιστον ὀλίγα πράγματα. Οἱ γονεῖς σου εἶχον ἀνακαλύψει εἰς τὸ ὑπαστυνομικὸν κατὰσταμα τῆς συνοικίας τῶν ἀπομάχων, ὅτι τὸ παιδίον, τὸ ἐγκαταλειφθὲν εἰς τὴν ὁδὸν Βρετέιλ, τὸ παρέλαθε κτίστικις τίς ἐκ Χαθιανόν, καλοῦμενος Βαρβερίνος, καὶ ἐπῆγον καὶ τὸ ἐζήτησαν πρὸς αὐτοῦ. Ὅταν δὲ δὲν σ' εὔρον, τῷ ἐζήτησαν νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὰς ἐρεῦνας τῶν.

— Δὲν σὰς εἶπε τὸ ὄνομά των, τὸν τόπον τῆς κατοικίας των;

— Ὅταν τὸν ἠρώτησα περὶ τούτων, μοὶ εἶπεν ὅτι θὰ μοὶ τὰ ἐξηγήσῃ ὅλ' αὐτὰ ἄλλοτε. Τότε καὶ ἐγὼ δὲν ἐπέμεινα, ἐννοῶν ὅτι ἐφύλαττε μυστικὸν τὸ ὄνομα τῶν γονέων σου, φοβούμενος μὴ ἐλαττωθῇ ἡ ἀμοιβή ἢ ἡ προσεδόκα. Ἐπειδὴ ἦμην ὀλίγον πατὴρ σου, ἐφραντάζετο, ὁ Βαρβερίνος σου, ὅτι θὰ ἐζήτησαν νὰ πληρωθῶ. Τὸν εἶπα διὰ τοῦτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ καλὸν, καὶ ἔκτοτε δὲν τὸν εἶδον πλέον. Δὲν εἶχον ὅμως ἰδέαν ὅτι ἀπέθανεν. Ἡξεύρεις λοιπὸν ὅτι ἔχεις γονεῖς. Ἐξ αἰτίας ὅμως τοῦ βυπαροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου δὲν ἠξεύρεις οὔτε τίνες εἶναι οὔτε πού νὰ τοὺς εὔρης.

Τῷ ἐζήτησα τότε τίνες εἶχον ἐλπίδας, καὶ τὰς ἐπεκύρωσε διὰ διαφόρων λόγων.

— Ἀφ' οὗ οἱ γονεῖς σου κατώρθωσαν ν' ἀνακαλύψουν τὸν Βαρβερίνον εἰς Χαθιανόν, ἀφ' οὗ ὁ Βαρβερίνος κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὸν Γαρροβόλην καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον ἐδῶ, θὰ σ' εὔρουν καὶ σὲ βεβαίως εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Καντάλ. Μείνε λοιπὸν ἐκεῖ.

Οἱ λόγοι οὗτοι μοὶ ἐφάνησαν γλυκεῖς, καὶ μοὶ ἐπανεφέρουν πᾶσαν τὴν εὐθυμίαν μου. Τὸν ἐπίλοιπον ἡμῶν καιρὸν ὅλον κατετρέψαμεν ὁμιλοῦντες περὶ τῆς Λίζας, τοῦ Ἀλέξη, καὶ τῆς καταχώσεώς μου εἰς τὸ ἀνθρακωρυχεῖον.

— Τί τρουερὸν ἐπάγγελμα! εἶπεν ὅταν ἐταλείωσα τὴν διήγησίν μου. Καὶ αὐτὴν τὴν τύχην ἔχει ὁ Ἀλέξης μου! ὦ! πόσον εὐτυχέστερος ἦτον ὅταν ἐκαλλιέργει λευκότα!

— Ὅθ' ἐπανεβλήθῃ πάλιν εἰς αὐτὰ, εἶπον.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εἰσκαλοῖσῃ, φίλτατόν μου Ῥεμίδιον!

Μ' ἔτρωγεν ἡ γλῶσσά μου νὰ τῷ εἰπῶ ὅτι οἱ γονεῖς μου μετ' ὀλίγον θὰ τὸν ἀποσπάσωσι τῆς φυλακῆς του, ἀλλ' ἐν καιρῷ ἐσκέφθην ὅτι δὲν εἶναι καλὸν νὰ καυχᾶται τις ἐκ προσιμίων περὶ εὐχαριστήσεων ἃς προτίθεται νὰ προσενηύσῃ, καὶ

ἠρκέσθην μόνον διαβεβαίων αὐτὸν ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ ἦτον ἐλευθέρως, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν παιδίων του.

— Μέχρις οὗ φθάσῃ ἡ ὥραία ἐκείνη στιγμὴ, μοὶ εἶπεν ὁ Ματτίας, ὅταν ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν ὁδὸν, ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν τὸν καιρὸν μας, ἀλλὰ νὰ κερδήσωμεν χρήματα.

— Ἄν εἶχομεν δαπανήσει ὀλιγώτερον καιρὸν ἐργόμενοι ἀπὸ Χαθιανόν εἰς Δρουζὺ καὶ ἀπὸ Δρουζὺ εἰς Παρίσια, θὰ εἶχομεν φθάσει ἀκόμη ἐν καιρῷ ἐδῶ ὥστε νὰ ἰδῶμεν τὸν Βαρβερίνον.

— Τοῦτο εἶναι ἀληθές, καὶ προσάπτω ἐγὼ εἰς ἐμαυτὸν ὅτι σ' ἐμπόδισα νὰ ἔλθῃς ταχύτερον, ὥστε δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ μοὶ τὸ προσάπτῃς.

— Δὲν σοὶ προσάπτω τίποτε, ἀγαπητέ μου Ματτία, σοὶ τὸ βεβαίω. Χωρὶς σοῦ δὲν θὰ μ' ἦτον δυνατὸν νὰ φέρω χάρισμα εἰς τὴν Λίζαν, καὶ χωρὶς σοῦ θὰ περιφερόμεθα ἀκόμη εἰς τοὺς δρόμους τῶν Παρισίων, χωρὶς ὀδοῦ διὰ νὰ τραφῶμεν.

— Λοιπὸν, ἀφ' οὗ εἶχον δικαίον νὰ θέλω νὰ κερδήσωμεν χρήματα, ἃς κάμωμεν ὡς ἂν εἶχον δικαίον ἀκόμη καὶ τώρα. Καὶ τί ἄλλο καλότερον ἔχομεν νὰ κάμωμεν πρὸς τὸ παρὶν, πρὸς νὰ παίζωμεν καὶ νὰ τραφῶμεν ὅ,τι ἠξεύρομεν; Λιὰ νὰ περιδιωδύζωμεν ἀργοί, ἃς περιμένωμεν νὰ ἔχομεν ἄμαξιν' ὀλιγώτερον κοπιαστικὸν θὰ μὰς εἶναι. Τὰ Παρίσια μου τὰ γνωρίζω, καὶ εἰξεύρω πού εἶναι τὰ καλὰ μέρη.

Καὶ τόσον τὰ ἐγνωρίζω, τὰ καλὰ μέρη, τὰς δημοσίας πλατείας, τὰς ἐσωτερικὰς αὐλάς, τὰ κερφεῖα, ὥστε τὸ ἐσπέρας, πρὶν κοιμηθῶμεν, ἐμετρήσαμεν τὰς εἰσπραξίας ἡμῶν, καὶ εὔρομεν δραχμὰς δεκατέσσαρας.

Καὶ τότε, ἀποκοιμώμενος, ἀνεπόλησα ἓνα λόγον ὅν πολλάκις ἤκουσα τὸν Βιτάλην νὰ λέγῃ, ὅτι ἡ τύχη ἔρχεται εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν τὴν χρειάζονται. Βεβαίως τόσον λαμπρὰ εἰσπραξίαι ἦτον ἡ ἐνδειξίς ὅτι οἱ γονεῖς μου ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ ἐνεφανίζοντο.

Καὶ τόσον πεπεισμένος ἦμην περὶ τῆς βεβαιότητος τῶν προαισθησέων μου, ὥστε τὴν ἐπαύριον εἶχον ὁρεξίν νὰ μείνω ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ὁ Ματτίας ὅμως μ' ἐβίασε νὰ ἐξέλθω, καὶ προσέτι καὶ νὰ παῖξω καὶ νὰ τραφῶμαι καὶ ἐκερδήσωμεν ἄλλας ἔνδεκα δραχμὰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

— Ἄν δὲν ἐμελλόμεν νὰ πλουτήσωμεν μετ' ὀλίγον διὰ τῶν γονέων σου, μοὶ ἔλεγεν ὁ Ματτίας γελῶν, θὰ ἐπλουτιζόμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ μόνον μας, καὶ τοῦτο θὰ ἦτον ὄραϊον.

Τρεῖς ἡμέραι παρήλθον οὕτω χωρὶς οὐδὲν νὰ ἐπέλθῃ καινόν, καὶ εἰς τὰς ἐπικαιλημμένας ἐρωτήσεις μου, πάντοτε τὰς ἰδίαις, ἡ ὥραία ξενοδόχος ἀπήντα σερροτύποι! «Ὀὐδέεις ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὸν Βαρβερίνον» δὲν ἔλαβον ἐπιστολὴν διὰ σὲ ἢ

διὰ τὸν Βαρβερίνον». Ἀλλὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τέλος μοὶ ἔδωκε μίαν ἐπιστολὴν.

Ἦτον ἡ ἀπάντησις τῆς μάνας Βαρβερίνας, ἢ μᾶλλον ἡ ἀπάντησις ἢ ἡ μάνα Βαρβερίνα ὑπεγόρευσε δι' ἐμὲ, διότι ἡ ἴδια δὲν ἠξεύρειν οὔτε νὰ γράψῃ οὔτε ν' ἀναγινώσκῃ.

Μοὶ ἔλεγεν ὅτι εἶχε μάθει τὸν θάνατον τοῦ ἰδικοῦ της, καὶ ὅτι ὀλίγον πρὶν εἶχε λάβει ἐπιστολὴν του, ἢν μοὶ ἔπειπε, φρονούσα ὅτι ἐδύνατο εἶσως νὰ μοὶ χρησιμεύσῃ, διότι περιεῖχε πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας μου.

— Τάχιστα, τάχιστα, ἀνέκραξεν ὁ Ματτίας, ἃς ἀναγνώσωμεν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βαρβερίνου.

Μετὰ τρεμύσεις χειρῶν καὶ ἰσχυρὰς συνοχῆς τῆς καρδίας ἠνέωξα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

«Φιλτάτη γυνή μου,

«Εἶμαι εἰς τὸ νοσοκομεῖον, καὶ τόσον ἀβῶστος, ὥστε πιστεύω ὅτι δὲν θ' ἀναλάβω. Ἄν «εἶχον τὴν δύναμιν, θὰ σ' ἔγραφομ πῶς ἠσθένησα. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀνοφελές, καὶ μεταβαίνω «εἰς τὸ μᾶλλον καταπειθῶν. Θέλω νὰ σ' εἰπῶ ὅτι, ἂν «δὲν γλυττώσω, πρέπει νὰ γράψῃς εἰς τὴν διεύθυν«σιν: Greth and Galley, Green-square, Lincoln s«-Inn, εἰς τὸ Λονδίνον. Αὐτοὶ εἶναι οἱ νομικοὶ οἱ «ἐπιφορτισθέντες ν' ἀνεύρουν τὴν Ῥεμὴν. Ὅθ' τοὺς «εἰπῆς ὅτι σὺ μόνη δύνασαι νὰ τοὺς δώσῃς πλη«ροφορίας περὶ τοῦ παιδίου, καὶ θὰ φροντίτῃς νὰ «σὲ πληρώσουν καλὰ αὐτὰς τὰς πληροφορίας.«Αὐτὰ τὰ χρήματα πρέπει νὰ σ' ἐξασφαλίσουν «ἄνετα τὰ γηράματα. Ὅθ' μάθῃς τί ἔγινεν ὁ Ῥε«μπουρὸν, ἦδη εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Κλισὺ εἰς τὰ Παρίσια. Ὅλα τὰ γράμματά σου νὰ σοὶ τὰ γρά«φῃ ὁ κ. ἐφημέριος» διότι εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθε«σιν δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃσαι εἰς κανένα. Μὴ «ἐπιχειρήσῃς τίποτε πρὶν μάθῃς ἂν ἀπέθανε.»

«Σ' ἀσπάζομαι διὰ τελευταίαν φοράν.

«ΒΑΡΒΕΡΙΝΟΣ».

Μόλις εἶχον ἀναγνώσει τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ὁ Ματτίας ἀνεπήδησεν.

— Ἐμπρός! εἰς τὸ Λονδίνον! ἀνέκραξε.

Τοσοῦτον μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀναγνώσις αὐτῆ, ὥστε ἠτένιζον τὸν Ματτίαν χωρὶς νὰ ἐννοῶ τί μοὶ ἔλεγε.

— Ἀφ' οὗ ὁ Βαρβερίνος λέγει ὅτι Ἄγγλοι νομικοὶ ἐπεφορτίσθησαν νὰ σ' εὔρουν, ἐξηκολούθησε, τοῦτο δηλοῖ, δὲν σοὶ φαίνεται; ὅτι οἱ γονεῖς σου εἶναι Ἄγγλοι.

— Ἀλλά; . . .

— Σὲ δυσαρροστεῖ νὰ εἶσαι Ἄγγλος;

— Ἦθελον νὰ εἶμαι τοῦ ἰδίου τόπου μετὰ τῆς Λίζας καὶ τῶν παιδίων.

— Ἐγὼ ἤθελον νὰ εἶσαι Ἰταλός.

— Ἄν εἶμαι Ἄγγλος, θὰ εἶμαι λοιπὸν συνταπίτης τοῦ Ἀρθούρ καὶ τῆς κυρίας Μίλλιγαν.

— Πῶς, ἂν εἶσαι Ἄγγλος. Ὑπάρχει ἀμφιβολία; Ἄν οἱ γονεῖς σου ἦσαν Γάλλοι, δὲν θ' ἀ-

νέητον, ἐννοεῖται, εἰς Ἄγγλους νομικοὺς νὰ ζητήσουν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἀπολεσθέν των παιδίων. Ἀφ' οὗ εἶσαι Ἄγγλος, πρέπει νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Δὲν ὑπάρχει καλότερος τρόπος διὰ νὰ πλησιάστῃς τοὺς γονεῖς σου.

— Ἄν ἔγραφομ εἰς ἐκείνους τοὺς νομικοὺς;

— Δικί; Διὰ στόματος εἰν εὐκολωτέρα ἢ συνενόησις παρὰ διὰ γραφῆς. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Παρίσια, εἶχομεν 17 δραχμὰς; εἰς μίαν ἡμέραν ἐκερδήσαμεν 14, ἔπειτα 11, ἔπειτα 9· τοῦτο μὰς κάμνει δραχμὰς 51. Ἐξ αὐτῶν ἐδαπανήσαμεν δραχμὰς 8, ὥστε μὰς μένουσιν ἀκόμη 43, περισσότερα ἀφ' ὅ,τι χρειάζομεθα διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς Λονδίνον. Ἡ ἐπιβίβασις γίνεται εἰς Βουλάνην· τὸ ἀτμόπλοιον ὑπάγει κατ' εὐθείαν εἰς Λονδίνον, καὶ ἡ δαπάνη δὲν εἶναι μεγάλη.

— Δὲν ἐπῆγες ποτὲ εἰς Λονδίνον;

— Ἡξεύρεις ὅτι δὲν ἐπῆγα. Εἰς τὸ ἵπποδρόμιον Γασσότου ὅμως ἦσαν δύο Ἄγγλοι γελωτοποιοί. Αὐτοὶ πολλάκις μοὶ διεγούντο περὶ Λονδίνου, καὶ μ' ἐδίδασκαν καὶ τόσας ἀγγλικὰς λέξεις, ὥστε μὰς ἦτον δυνατὸν νὰ συνεννοούμεθα, χωρὶς ἡ κυρὰ Γασσότη, περιεργῆ ὡς τὴν κοικουβάγιαν, νὰ ἐννοῇ τί λέγομεν. Πόσας ἀνοησίας τῇ ἐξέπιπτομεν κατὰ πρόσωπον, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ θυμώσῃ! Ὅθ' σὲ ὑπάγῃ εἰς τὸ Λονδίνον.

— Καὶ ἐγὼ ἔμαθα ἀγγλικά μετὰ τοῦ Βιτάλη.

— Ναι, ἀλλὰ εἰς τὰ τρία αὐτὰ ἔτη θὰ τὰ ἐλησμώνησαι, ἐν ᾧ ἐγὼ τὰ ἠξεύρω ἀκόμη. Ὅθ' ἰδῆς. Ἐπειτα ἐπιθυμῶ νὰ ὑπάγῃς εἰς Λονδίνον ὅχι μόνον διὰ νὰ σ' εἶμαι χρήσιμος. Ἐγὼ καὶ ἄλλον λόγον.

— Ποῖον;

— Ἄν οἱ γονεῖς σου ἤρχοντο νὰ σὲ ζητήσουν εἰς τὰ Παρίσια, ἴσως δὲν θὰ ἤθελον νὰ με συμπαράλαβουν κ' ἐμὲ, ἐν ᾧ, ἂν εἶμαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δὲν θὰ ἡμπορέσουν νὰ μ' ἀποπέμψουν.

Τοιαύτη ὑπόθεσις μοὶ ἐφάνετο προσβλητικὰ κατὰ τῶν γονέων μου, ἀλλ' οὐχ ἦτον ἐδύνατο νὰ εἶναι καὶ ὀρθή. Καὶ τὴν ἐλαχίστην πιθανότητα ἂν εἶχον, ἤρκει καὶ αὕτη ὅπως μὲ πείσῃ ν' ἀναχωρήτω ἀμέσως μετὰ τοῦ Ματτίου εἰς Λονδίνον.

— Ὑπάγωμεν! τῷ εἶπον.

Μετὰ δύο λεπτά εἶχομεν ἐτοιμασθῆ, καὶ κατέβημεν ν' ἀναχωρήσωμεν.

Ὅταν μὰς εἶδεν οὕτω παρεσκευασμένους ἡ ξενοδόχος ἀνεφώνησεν ἰσχυρῶς.

— Ὁ νέος κύριος λοιπὸν — ἐγὼ ἦμην ὁ κύριος — δὲν περιέμενε τοὺς γονεῖς του; Τοῦτο θὰ ἦτον πολὺ φρονιμώτερον! καὶ ἔπειτα οἱ γονεῖς του θὰ ἔβλεπον πῶς ἐδῶ τὸν ἐπαμειβήθησαν.

Ἀλλ' ἡ εὐγλωττία της Πληρώσας λοιπὸν τὴν μετατρέψῃ τὸν σκοπὸν μου. Πληρώσας λοιπὸν τὴν νόησιν μου, κατέβην εἰς τὴν ὁδὸν, ὅπου μὲ περιέμεναν ὁ Ματτίας μετὰ τοῦ Κάπη.

— Ἀλλὰ τίς θὰ εἶναι ἡ διεύθυνσις σὰς; ἤρρωτα σὲ ἡ γυνίκα.

Καὶ τῷ ὄντι, μοὶ ἐφάνη φρονιμώτερον νὰ τῆ ἀφήσω τὴν διεύθυνσίν μου, καὶ τὴν ἐγρᾶψα εἰς τὸ βιβλίον τῆς.

— Εἰς τὸ Λονδίον! ἀνέκραξε. Δύο παιδιὰ εἰς τὸ Λονδίον! Εἰς τοὺς πέντε δρόμους! εἰς τὴν θάλασσαν!

Πρὶν ὅμως κινήσωμεν διὰ τὴν Βουλόννην, ἔπρεπε νὰ υπάγωμεν ν' ἀποχαιρετίσωμεν τὸν πατέρα.

Ἄλλ' ὁ ἀποχαιρετισμὸς οὗτος θλιβερὸς δὲν ἦτον. Ὁ πατὴρ ἐχάρη πολὺ μαθὼν ὅτι ἐμελλον ἐν τῆς ὀλίγου νὰ εὐρῶ τοὺς γονεῖς μου, καὶ ἡ ἐδική μου χαρὰ ἦτον νὰ τῷ λέγω καὶ νὰ τῷ ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν θ' ἀργήσω νὰ ἐπανεέλθω μετὰ τῶν γονέων μου, διὰ νὰ τῷ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην των.

— Καλὴν ἀντάμωσιν, παιδιὰ μου, καὶ καλὴν ἐπιτυχίαν. Ἄν δὲν ἐπιστρέψῃς ὅσον ταχέως ἐπιθυμεῖς, θὰ μοὶ γράψῃς.

— Θὰ ἐπιστρέψω.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπροχωρήσαμεν, χωρὶς νὰ σταθῶμεν, μέχρι Μοῦσσελῆς, καὶ ἐκοιμήθημεν εἰς ἀγροικίαν τινὰ, θέλοντες νὰ οἰκονομήσωμεν τὰ χρήματά μας διὰ τὸν διάπλου. Ὁ Ματτίας εἶχεν εἰπεῖ ὅτι εἶν' εὐθηνός. Ἀλλὰ πόσον ἦτον τὸ εὐθηνὸν τοῦτο;

Ἐν ᾧ ἐπεριπατοῦμεν, ὁ Ματτίας μοὶ ἐδίδασκε λέξεις ἀγγλικᾶς, διότι πολὺ μ' ἐστενοχώρει καὶ μ' ἐμποδίζε νὰ παραδοθῶ εἰς χαρὰν ἢ ἀμφισβολία ἂν οἱ γονεῖς μου θὰ ἐνόουν τὴν γαλλικὴν ἢ τὴν ἰταλικὴν. Πῶς νὰ συνεννοηθῶμεν, ἂν ὠμίλων μόνον τὴν ἀγγλικὴν; Πόσον στενοχώρον θὰ μᾶς ἦτον! Τί θὰ ἔλεγον εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τὰς ἀδελφάς μου, ἂν εἶχον; Δὲν θὰ ἔμενον ξένος πρὸς αὐτοὺς ἐν ᾧ δὲν θὰ ἐδυνάμην νὰ συναδιαλέγωμαι μετ' αὐτῶν; Ὅσάκις ἐσκεπτόμην περὶ τῆς ἐπιστροφῆς μου εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὅπερ συνεχέστατα συνέβαινε ἀφ' ὅτου ἀφῆκα τὸ Χαθάνον, ποτὲ δὲν εἶχον φαντασθῆ ὅτι τοιοῦτο κώλυμα ἐδύνατο νὰ παραλύσῃ τὰς νέας μου σχέσεις. Θὰ μ' ἐχρειάζετο πολὺς καιρὸς ὡς νὰ μάθω τὰ ἀγγλικά, διότι μ' ἐφαίνοντο γλωσσὰ δύσκολος.

Ὅκτὼ ἡμέραι μᾶς ἐχρειάσθησαν διὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἐκ Παρισίων εἰς Βουλόννην, καθ' ὅσον εἰς τὰς μεγαλύτερας πόλεις ἄς ἀπηντῶμεν ἐχρονотριβοῦμεν ὀλίγον. Εἰς Βωβαί, εἰς Ἀθεσίλλ, εἰς Μοντρέιλ τὴν Ἐπιθαλάσσιον ἐδώκαμεν παραστάσεις πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κεφαλαίου ἡμῶν.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Βουλόννην, εἶχομεν ἀκόμη τριάκοντα δύο δραχμάς εἰς τὸ βαλάντιον, πολὺ περισσότερα ἀφ' ὅ,τι ἐχρειάζομεθα διὰ τὸν διάπλου.

Ὁ Ματτίας δὲν εἶχε ποτὲ ἰδεῖ τὴν θάλασσαν διὰ τοῦτο πρῶτον περίπατον ἐκάμωμεν εἰς τὴν προκυμαίαν. Μερικὰ λεπτά ἔπειτα τὸ βλέμμα βυθίζων εἰς τὰ θολὰ τοῦ ὀρίζοντος βάρη ἔπειτα, τὴν γλώσσαν κτυπῶν, ἀπεφάνθη ὅτι εἶναι

θέαμα ἀσχημον, μελαγχολικὸν καὶ ἀνάχαρτον.

Τότε ἤργισε φιλονεικίαν μεταξὺ ἡμῶν, διότι πολλάκις ἄλλοτε ὠμιλοῦμεν περὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τῷ ἔλεγον ἐγὼ ὅτι δὲν ὑπάρχει θέαμα αὐτῆς ὠραιότερον. Τὸ ἴδιον διςχυρίζομην καὶ τώρα.

— ἴσως ἔχεις δίκαιον, ὅταν ἡ θάλασσα εἶναι κυανῆ, ὡς λέγεις ὅτι τὴν εἶδες εἰς Κέττην, εἶπεν ὁ Ματτίας ὅταν ὅμως εἶναι καθὼς αὕτη, κίτρινη καὶ πράσινη ὑπὸ στακτερὸν οὐρανὸν καὶ βαρῆα σκοτεινὰ σύννεφα, τότε εἶναι ἀσχημοτάτη καὶ οὐδεμίαν ὄρεξιν μ' ἐμπνέει νὰ τὴν διαπλεύσω.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡμεθα σύμφωνοι ὁ Ματτίας κ' ἐγὼ, ἢ ἐδέχετο ἐκείνος τὴν γνώμην μου, ἢ ἐγὼ τὴν ἐδικήν του ἐπὶ τοῦ θέματος ὅμως τοῦτου ἐπέμενον ἐγὼ, καὶ διςχυρίζομην μάλιστα ὅτι ἡ πρασίνη αὐτῆς θάλασσα, ἔχουσα τὸ βάθος θολὸν καὶ ἀτιμῶδες, καὶ τὰ ὀγκώδη σύννεφα, ὠθούμενα καὶ συγχέομενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἦτον ὠραιότερα τῆς κυανῆς ἐκείνης ὑπὸ κυανοῦν οὐρανόν.

— Τοῦτο λέγεις, διότι εἶσαι Ἄγγλος, ἀπάντησεν ὁ Ματτίας, καὶ ἀγαπᾷς τὴν ἀσχημον αὐτὴν θάλασσαν, διότι εἶναι ἡ θάλασσα τοῦ τόπου σου.

Τὸ ἀτμόπλουον διὰ τὸ Λονδίονν ἀπέπλεε τὴν ἐπαύριον εἰς τὰς τέσσαρας τὸ πρωῒ. Εἰς τὰς τρεῖς καὶ ἡμίσειαν εἶχομεν ἐπιβιβασθῆ, καὶ ἐλάθωμεν θέσιν ὅπως ἐδυνήθημεν, προφυλαττόμενοι ὑπὸ τινων κιβωτίων κατὰ τοῦ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ ἀνέμου ὅστις ἔπνεεν ἐκ βορρᾶ.

Εἰς τὸ φῶς θαμβῶν τινων φανῶν εἶδομεν νὰ φορτώνωσι τὸ πλοῖον. Αἱ τροχαλῖαι ἔτριζον, τὰ κιβώτια, καταβιβαζόμενα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ πλοῖου ἐκρότουν, καὶ οἱ ναῦται ἐξεφώνουν λέξεις τινὰς διὰ φωνῆς τραχείας. Ἀλλὰ πάντα ἄλλον κρότον ἐξένικα ἢ βοή τοῦ ἀτμοῦ ἐκπεμπομένου ἐκ τῆς μηχανῆς κατὰ λευκὰς ἑλικας. Τέλος κώδων ἐκτύπησε, τὰ προμνήσια ἔπεσον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἶχομεν κινήσει, . . . κινήσει διὰ τὴν πατρίδα μου.

Εἶχον πολλάκις εἰπεῖ εἰς τὸν Ματτίαν ὅτι δὲν ὑπῆρχε τι εὐαρεστότερον ναυτικοῦ περιπάτου ὅτι ἐλαφρῶς τις ὀλισθαίνει ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν συναίσθησιν τῆς ὁδοῦ ἢν διανύει, ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἐξαισίον, ἀληθῶς ὄνειρον.

Ὅτε ταῦτα ἔλεγον, εἶχον κατὰ νοῦν τὸν Κύκρον, καὶ τὸν πλοῦν ἡμῶν εἰς τὴν μεσημβρινὴν διώρυγα. Ἡ θάλασσα ὅμως δὲν εἶναι διώρυξ. Μόλις ἐξήλθομεν πέραν τῆς προκυμαίας, καὶ τὸ πλοῖον ἐφάνη ὡς ἂν ἐβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἔπειτα ἀνηγέρθη, καὶ πάλιν ἐβυθίσθη βαθύτατα εἰς τὰ κύματα, καὶ οὕτω πεντάκις καὶ ἑξάκις, διὰ μεγάλων κινήσεων ὡς μεγίστης αἰώρας. Τότε, ἐπὶ τῶν κινήσεων τούτων, ὁ ἀτμὸς ἐξήργετο ἐκ τῆς καπνοδόχης δι' ὀξέων συριγμῶν, ἔπειτα διὰ μιᾶς ἐπήργετο σιωπῆ τις, καὶ ἠκούοντο μόνον οἱ τροχοὶ κτυπῶντες τὰ ὕδατα, πότε πρὸς

τὸ ἐν μέρος πότε πρὸς τὸ ἄλλο, κατὰ τὴν κλίσην τοῦ πλοῖου.

— Πολλὴ ὥρατον τὸ ὀλισθημά σου, μοὶ εἶπεν ὁ Ματτίας.

Καὶ ἐγὼ δὲ δὲν εἶχον τίποτε νὰ τῷ ἀπαντήσω, διότι τότε ἀκόμη δὲν ἤξευρον τί εἰσὶ τ' ἀβασθῆ νερά.

— Ὅχι μόνον ὅμως τ' ἀβασθῆ, θραύοντα τὰ κύματα, παρεκώλυον τὸ πλοῖον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνοικτὴ θάλασσα, διότι ἦτον καὶ αὐτὴ ἱκανῶς τεταραγμένη.

Ὁ Ματτίας, ὅστις ἀπὸ τινος εἶχε παύσει ὀμιλῶν, ἠγέρθη διὰ μιᾶς.

— Τί ἔχεις; τῷ εἶπον.

— Ἐγὼ, ὅτι χορεύει τὸ πλοῖον, καὶ αἰσθάνομαι ἄνω κάτω τὰ σπλάγγνα μου.

— Εἶναι ἡ ναυτίασις.

— Βεβαίως. Τὸ αἰσθάνομαι.

Καὶ μετ' ὀλίγας στιγμᾶς ἐπῆγε καὶ ἔσκυψεν ἐκτὸς τοῦ τοίχου τοῦ πλοῖου.

Ὁ δυστυχὴς Ματτίας πῶς ὑπέφερε! Τὸν ἐπῆρα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, ἐστήριζον τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸ στῆθος μου ἄλλ' ὄλ' αὐτὰ δὲν τὸν ἐθεράπευον. Ἐγόγγυζε δὲ, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠγείρετο ταχέως, καὶ ἔτρεχε καὶ ἐστηρίζετο εἰς τὸ χεῖλος τοῦ πλοῖου, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά μόνον ἐπέστρεφε καὶ ἐχώνετο πλησίον μου.

Καὶ τότε, ὁσάκις οὕτως ἐπέστρεφε, μοὶ ἔνευε διὰ τοῦ γρόνθου, καὶ μοὶ ἔλεγε, γελῶν καὶ ὀριζόμενος ἐνταυτῷ:

— Ὅ! αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι σπλάγγνα δὲν ἔχουν.

— Εὐτυχῶς δι' αὐτούς.

Ὅταν δὲ ἡ ἡμέρα ἀνέτειλεν, ἡμέρα ὠρᾶ, θολὴ καὶ ἀνήλιος, εἶχομεν ἀπέναντι ἡμῶν ὑψηλοὺς κρημνοὺς λευκοὺς, καὶ ποῦ καὶ ποῦ ἐβλέπομεν ἀκίνητα πλοῖα ἄνευ ἰστίων. Βαθμηθὸν δ' ἔπαυσε κυλιόμενον τὸ πλοῖον ἡμῶν, καὶ ἐπροχώρει ὀλισθαίνον ἡσύχως ὡς εἰς διώρυγα. Δὲν ἡμεθα πλέον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μακρὰν, ἐκατέρωθεν, ἐφαίνοντο ὄχθαι σὺν δένδροι, ἢ μάλλον ἀμυδρῶς πῶς διεκρίνοντο διὰ τῆς πρωϊνῆς ὀμίχλης. Εἶχομεν ἤδη εἰσπλεύσει εἰς τὸν Θάμειον.

— Ἴδου, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἄγγλιαν, εἶπον εἰς τὸν Ματτίαν.

Ἀλλὰ κακῶς ἐδέχθη τὴν καλὴν αὐτὴν ἀγγελίαν, καὶ ἐξάπλωσε εἰς τὸ κατὰστρωμα,

— Ἄφες με, μ' εἶπε, νὰ κοιμηθῶ.

Ἐγὼ ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερα ἐκ τοῦ διάπλου, ὄρεξιν δὲν εἶχον νὰ κοιμηθῶ ἔπομένως συγυρίσας τὸν Ματτίαν διὰ ν' ἀναπαυθῆ ὅσον τὸ δυνατὸν καλῆτερα, ἀνέβην εἰς τὰ κιβώτια, καὶ ἐκάθησα εἰς τὰ ὑψηλότερα, ἔχων εἰς τὰ γόνατά μου τὸν Κάπην.

Ἐκειθεν δ' ἐπέβλεπον τὸν ποταμὸν, ἐμπρὲς, ὀπίσω καὶ τὰς δύο τοῦ ὄχθας. Πρὸς τὰ δεξιὰ ἐξετείνετο εὐρεῖα ἑκτασις ἄμμου, ἔχουσα λευκοῦ ἀφροῦ παρυφάν, καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ ἐφαίνετο

ὡς ἂν ἐμιέλλομεν πάλιν νὰ εἰσπλεύσωμεν εἰς τὸ πέλαγος.

Ἀλλὰ τοῦτο ἦτον ὀπτικὴ μόνον ἀπάτη, καὶ αἱ κυανᾶ ὄχθαι ταχέως ἐπλησίασαν πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἔπειτα ἐφάνησαν εὐκρινέστερον κίτρινα καὶ τελαματώδεις.

Ἐν τῷ μέτῳ τοῦ ποταμοῦ ὑπῆρχεν ὄλος στόλος πλοίων ἠγκυροβολημένων, καὶ δι' αὐτῶν ἔτρεχον ἀτμόπλοια βυμουλκὰ, ἀφήνοντα ὀπίσω των μακρὰς ταινίας κάπνου μέλανος.

Πόσα πλοῖα! πόσα ἰστία! Ποτὲ δὲν ἐφάνταζομην ὅτι ποταμὸς ἐδύνατο νὰ ἔχη τοσοῦτον πληθυσμόν. Ἡ Γαρόννα ἐκίνησε τὴν ἐκπληξίν, ἀλλ' ὁ Θάμειος τὸν θαυμασμόν μου. Πολλὰ τῶν πλοίων τούτων ἦσαν ἔτοιμα ν' ἀποπλεύσωσι, καὶ εἰς τοὺς ἰστούς των ἐβλεπον τοὺς ναύτας ἀναβοκαταβαίνοντας εἰς κλίμακας σχινοπλέκτους, αἵτινες μακρόθεν ἐφαίνοντο λεπταὶ ὡς κλωσταὶ ἀράχνης.

Ὅπισθον τοῦ ἀτμόπλουον μας κατέλειπε γραμμὴν λευκοῦ ἀφροῦ ἐν τῷ μέσῳ τῷ κίτρινον ὕδατος, ἐφ' οὗ παντοῖα ὅσα ἐπέπλεον, σανίδες, ξύλα, πτώματα ζώων ἐχόντων τὸ στόμα περικυμῶμενον, φελλοὶ, χόρτα. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πτηνὸν πλατύπτερον κατήρχετο ἐπὶ τὰ παρασυρόμενα ταῦτα ἀντικείμενα, καὶ ἔπειτα ἀμέσως, ὀξεῖαν κραυγὴν ἀφιέν, ἀφίπτατο ἔχων τὸ ἔρμαιον αὐτοῦ εἰς τὸ βᾶμφορ του.

Διατί ἤθελεν ὁ Ματτίας νὰ κοιμᾶται; Πολὺ καλῆτερον θὰ ἦτον δι' αὐτὸν ἂν ἐξύπνα. Περίεργον ἦτον τὸ θέαμα, καὶ ἤξιζε νὰ τὸ ἰδῆ.

Καθ' ὅσον δὲ προσανεβαίνομεν τὸν ποταμὸν, ἐγίνετο τὸ θέαμα περιεργότερον, ὠραιότερον. Δὲν ἤξιζον νὰ ἐλκύωσι τὰ βλέμματα μόνον τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα καὶ τὰ ἀτμόπλοια, αἱ τριεστιαὶ νῆες καὶ τὰ μεγάλα ἀτμοκίνητα, τὰ ἐρχόμενα ἐκ μακροσμέλων χωρῶν, αἱ ἀνθρακοφόροι ὀλακάδες, καταμέλαντοι, αἱ χόρτον ἢ ἄχρτα πεφορτωμέναι λέμβοι, ὀμβριάζουσαι μεγίστας χόρτου θημωνίας παρασυρθεῖσας ὑπὸ τοῦ βεύματος, οἱ μέγιστοι ἐρυθροὶ, λευκοὶ, μέλανες τόννοι, συστρεφόμενοι ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἀλλ' ἄξιον προσοχῆς ἦτον καὶ ὅ,τι ἀνεκαλύπτετο εἰς τὰς δύο ὄχθας, φαινομένης ἤδη ἐντελῶς μετ' ὄλων τῶν λεπτομερειῶν των, κομψῶς κεχρωματισμένοι οἰκοὶ, πράσινα πεδιάδες, ὠρατὰ δένδρα ὧν ποτὲ οἱ κλάδοι δὲν κατετμήθησαν, καὶ ποῦ καὶ ποῦ ἀποβάθραι προκύπτουσαι ἄνω τῆς μελανῆς ἰλύος, σημεῖα τοῦ ὕψους τῆς παλιρροίας, πάλαι ὑποπράσινοι καὶ γλοιοῦδεις.

Καὶ οὕτως ἔμεινα πολλὴν ὥραν, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς τεταμένους καὶ ἄνευ ἄλλης σκέψεως, πλὴν τοῦ νὰ βλέπω καὶ νὰ θαυμάζω.

Ἀλλ' ἰδου, εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ Θάμειου, αἱ οἰκίαι σωρεύονται ἤδη αἱ μὲν παρὰ τὰς δὲ, κατὰ μακρὰς γραμμάς ἐρυθρὰς, καὶ ὁ οὐρανὸς γίνετα σκοτεινός. Ὁ καπνὸς καὶ ἡ ὀμίχλη συναναμίγνυνται, καὶ ἄγνωστον ἂν ὁ καπνὸς θὰ εἶναι πυ-

κνότερος ἢ ἂν ἡ ὀμίχλη· ἐπειτα δὲ, ἀντὶ δένδρων καὶ κτηνῶν εἰς τὰς πεδιάδας, προκύπτει δάσος ἰστών. Τὰ πλοῖα εἰσὶν ἐντὸς τῶν πεδίων.

Μὴ δυνάμενος πλέον ν' ἀνθῆξω, ἐπήδησα ἐκ τῆς σκοπιᾶς μου, καὶ ἔτρεξα πρὸς τὸν Ματτίαν. Εἶχε δὲ ἐξυπνήσει αὐτὸς, ἡ ναυτίασις εἶχε παρέλθει, καὶ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ κακὴ του διάθεσις, ὥστε ἐδέχθη ν' ἀναβῆ μετ' ἐμοῦ εἰς τὰ κιβώτια. Καὶ αὐτὸς δ' ἐξεθαμβώθη καὶ ἔτριβε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐκ τῶν παιδιῶν ἐνίοτε διώρυγες ἐβάλλουσιν εἰς τὸν Θάλασσαν, καὶ αὐταὶ πλήρεις πλοίων.

Δυστυχῶς ὁ καπνὸς καὶ ἡ ὀμίχλη ἐπυκνοῦντο ἐπὶ μᾶλλον, καὶ σπανίως μόνον ἐδυνάμεθα νὰ ἰδῶμεν περὶ τῶν ἡμῶν· καὶ ὅσα μᾶλλον ἐπροχωροῦμεν, τόσα ὀλιγώτερον ἐδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν καθαρώς.

Τέλος τὸ πλοῖον ἐβράδυνε τὴν πορείαν του, ἡ μηχανὴ ἔπαυσε νερῶν, τὰ πρυμνήσια ἐξήρθησαν εἰς τὴν ξηράν. Οὕτως ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Λονδίον, καὶ ἀπέβημεν μεταξὺ ἀνθρώπων οἷτινες μᾶς ἐβλεπον, ἀλλὰ δὲν μᾶς ὠμίλου.

— Ἴδου, Ματτία μου, ἡ ὥρα νὰ μεταχειρισθῆς τ' ἀγγλικά σου.

Καὶ ὁ Ματτίας, ὅστις πρὸς οὐδὲν ἐδίσταζε, ἐπλησίασε χονδρὸν τινα καὶ πυρρὸν ἄνθρωπον, ἵνα εὐγενέστατα, καὶ τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας, τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ Γρεῖν σκουαίρ (τὴν προσιὴν πλατείαν).

Μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ Ματτίας πολλὴν ὥραν μένει διδὼν ἐξηγήσεις εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις πολλὰκις τῷ ζητεῖ νὰ τῷ ἐπαναλάβῃ τὰς ἰδίους λέξεις· ἀλλὰ δὲν θέλω ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῶν γνώσεων τοῦ φίλου μου.

Τέλος ἐπιτρέπει.

— Εὐκολώτατον, εἶπεν· ἀρκεῖ νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν Θάλασσαν. Ἐξοκολουθοῦμεν εἰς τὴν προκυμαίαν.

Ἀλλὰ προκυμαία δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ Λονδίον, δὲν ὑπῆρχε κἀν τότε, καὶ αἱ οἰκίαι προὐχούσιν μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ἦναγκάσθημεν ἐπομένως νὰ προχωροῦμεν εἰς τὰς ὁδοὺς, αἵτινες μᾶς ἐφαίνοντο παράλληλοι μετ' αὐτοῦ.

Σκοτειναὶ εἰσὶν αἱ ὁδοὶ αὗται καὶ λασπώδεις, πλήρεις ἀμαξῶν, κιβωτίων, ἐμπορευμάτων, δεμάτων παντοῦ εἶδους, καὶ μετὰ δυσκολίας κατορθοῦμεν νὰ διερχώμεθα διὰ τῶν ἀνανεομένων πάντοτε προσκομμάτων τούτων. Τὸν Κάπην ἔδεσα εἰς σχοινίον, καὶ τὸν ἔχω νὰ μὲ παρακολουθῇ πλησιέστατα. Ἡ ὥρα εἶναι μία μετὰ μεσημβρίαν, καὶ ὅμως τὸ φωταεῖον εἶναι ἀναμμένον εἰς τὰ ἐργαστήρια, καὶ ἔξω βρέχει καπνίαν.

Ἰπὸ ταύτην τὴν ἐσπῆν, τὸ Λονδίον δὲν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν ἣν ὁ Θάλασσαν.

Οὕτω προχωροῦμεν, καὶ ὁ Ματτίας ἐρωτᾷ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἂν ἀπέγομεν ἀκόμη ἀπὸ τοῦ

Αἰγκόλιν *Yrr* (ξενῶνος τοῦ Αἰγκόλιν), καὶ μοὶ λέγει ὅτι πρέπει νὰ διέλθωμεν διὰ μεγάλης πύλης, ἣτις διατέμνει τὴν ὁδὸν ἣν παρακολουθοῦμεν.

Τοῦτο μοὶ φαίνεται παράδοξον, δὲν τολμῶ ὅμως νὰ τῷ εἰπῶ τὴν ἰδέαν μου, ὅτι ἀπιτάται.

Δὲν ἤπυζατο ὅμως, καὶ ἐφθάσαμεν τῷ ὄντι εἰς θολωτὴν πύλην ἐγκαρσίως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, μετὰ δύο πυλίδων ἐλατέρωθεν. Αὕτη εἶναι ἡ *Témpele bar* (ναοῦ ὄρος). Ἐνταῦθα ἤρωτήσαμεν αὐτοὺς περὶ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν καὶ μᾶς εἶπον νὰ στραφῶμεν πρὸς τὰ δεξιά.

Ἐκτοτε δὲν εἴμεθα πλέον εἰς μεγάλην ὁδὸν, θορυβώδη καὶ πολυκίνητον, ἀλλ' εἰς μικροὺς δρομίσκους σιωπηλοὺς καὶ πικροὺς περιπλεγμένους. Μᾶς φαίνεται δὲ ὅτι στραφόμεθα ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, χωρὶς διόλου νὰ προχωροῦμεν, ὡς εἰς Λαβύρινθον.

Αἰφνης, ἐν ᾧ ἐνομιζομεν ὅτι ἐχάθημεν, εὕρισκόμεθα ἐμπρὸς μικροῦ νεκροταφείου, οὗ οἱ ἐπιτύμβιοι λίθοι εἰσὶ μέλανες, ὡς ἂν εἶχον βαρῆ διὰ μέλανης. Τοῦτο ἦτον τὸ *Γρεῖν σκουαίρ*.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Ματτίας ἤρώτα μίαν παρερχομένην σκυάν, ἐγὼ ἐστάθην, κρατῶν τὴν καρδίαν μου νὰ μὴ κτυπᾷ· δὲν ἀναπνέω, καὶ τρέμω.

Ἐπειτα δ' ἀκολουθῶ τὸν Ματτίαν, καὶ ἰστάμεθα ἐμπρὸς πλατὺς χαλκῆς, ἐφ' ἣς ἀναγινώσκωμεν: *Greth and Galley*.

Ὁ Ματτίας προὐχώρησε νὰ κωδωνίσῃ, ἀλλὰ τῷ ἐκράτησε τὸν βραχίονα.

— Τί ἔχεις; μοὶ εἶπε. Πῶς εἶσαι χλωμός!

— Μίαν στιγμὴν νὰ λάβω θάρρος.

Ἀλλὰ κτυπᾷ, καὶ εἰσπυχόμεθα.

Εἶμαι δὲ τόσον τετρακαγμένως, ὥστε πολὺ εὐκοινῶς δὲν διακρίνω τὰ πρὸ ποδῶν. Μοὶ φαίνεται ὅτι εἴμεθα ἐντὸς γραφείου, καὶ ὅτι δύο ἢ τρεῖς ἄνθρωποι, κύπτοντες εἰς τραπέζας, γράφουσιν εἰς τὸ φῶς πολλῶν σωλήνων φωταερίου, οὗ ἀκούω τὸν συριγμὸν.

Εἰς τὸν ἕνα τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀπευθύνεται ὁ Ματτίας, διότι ἐννοεῖται ὅτι ἐκεῖνος ἐπεφρότισα νὰ ὀμιλήσῃ. Εἰς τοὺς λόγους του ἐπανέρχονται συνεχῶς αἱ λέξεις *boy, family*, Βαρβερίνος, καὶ ἐννοῶ ὅτι ἐξηγεῖ ὅτι εἶμαι τὸ παιδίον οὗ τὴν ἀνεύρεσιν ἡ οἰκογένειά μου ἀνέθηκεν εἰς τὸν Βαρβερίνον. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Βαρβερίνου προξενεῖ ἐντύπωσιν. Μᾶς ἀτενίζουσι, καὶ ἐκεῖνος πρὸς ὃν ὁ Ματτίας ὀμιλεῖ ἐγείρεται καὶ μᾶς ἀνοίγει μίαν θύραν.

Εἰσπυχόμεθα δὲ εἰς δωμάτιον πλήρες βιβλίων καὶ χαρτίων. Κύριος κάθηται ἐμπρὸς γραφείου, καὶ ἄλλος, φορῶν μακρὸν μανδύαν καὶ φανάκην, καὶ εἰς τὰς χεῖρας κρατῶν πολλὰ σακκία κυανᾶ, συνδιαλέγεται μετ' αὐτοῦ.

Βραχέως ὁ προηγούμενος ἡμῶν ἐξηγεῖ τίνας εἴμεθα, καὶ τότε οἱ δύο κύριοι μᾶς ἐξετάζουσι διὰ τῶν βλεμμάτων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

— Τίς ἐξ ὑμῶν εἶναι τὸ παιδίον τὸ ἀνατραφέν ὑπὸ τοῦ Βαρβερίνου; εἶπε γαλλιστὶ ὁ κύριος ὁ καθήμενος ἐμπρὸς τοῦ γραφείου.

Ἐγὼ δ' ἀκούσας τὴν γαλλικὴν, ἠσθάνθη ἐπαυελθὼν τὸ θάρρος μου, καὶ ἐν βῆμα προβάς,

— Ἐγὼ, κύριε, εἶπον.

— Ποῦ εἶναι ὁ Βαρβερίνος;

— Ἀπέθανε.

Οἱ δύο κύριοι ἠτένισαν ἀλλήλους ἐπὶ μίαν στιγμὴν, καὶ ἔπειτα ὁ φέρων τὴν φανάκην εἰς τὴν κεφαλὴν ἐξῆλθε μετὰ τῶν σακκίων του.

— Τότε λοιπὸν πῶς ἤλθετε; ἠρώτησεν ὁ κύριος ὅστις εἶχεν ἀρχίσει νὰ μ' ἀνακρίνη.

— Πεζοὶ ὡς τὴν Βουλόνην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λονδίον διὰ πλοίου. Τώρα ἀπεδιθάσθημεν.

— Ὁ Βαρβερίνος σὰς ἔδωκε χρήματα;

— Δὲν τὸν εἶδομεν τὸν Βαρβερίνον.

— Τότε πῶς ἐμάθετε ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃτε ἐδῶ; Εἰς ἀπάντησιν διηγήθη συντόμως ὅτι μ' ἠρώτα.

Ἦμην ἀνυπόμονος νὰ τῷ ἀπευθύνω κ' ἐγὼ τινὰς ἐρωτήσεις, μίαν πρὸ πάντων ἣτις μοὶ ἔκαιε τὰ χεῖλη, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσθασα.

Μὲ ἠρώτησε, καὶ ἐδιάσθη νὰ τῷ διηγηθῶ πῶς ἀνατράφη ὑπὸ τοῦ Βαρβερίνου, πῶς ἐπωλήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Βιτάλην, πῶς, κατὰ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου μου μὲ παρέλαβεν ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀκίνου, καὶ τέλος, ὅτε ὁ πῆχρ ἐφυλακίσθη διὰ χρῆς, πῶς ἐπανῆλθον εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπάγγελμά μου μουσικοῦ περιπλανωμένου.

Καθ' ὅσον δὲ ὠμίλου ὁ κύριος ἐλάμβανε σημειώσεις, καὶ μ' ἐκύτταζε κατὰ τρόπον ὅστις μ' ἐστενοχώρει. Πρέπει δὲ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἦτον τραχὴ, καὶ τὸ μειδισμὸν τοῦ εἶχε τὸ ὑπουλον.

— Καὶ τί εἶναι τὸ παιδίον τοῦτο; εἶπε δεικνύων τὸν Ματτίαν διὰ τοῦ σιδηροῦ του κονδυλίου, ὡς ἂν ἤθελε νὰ τοξέυσῃ κατ' αὐτοῦ βέλος.

— Φίλος, σύντροφος, ἀδελφός.

— Πολὺ καλὰ. Γνωριμία τῶν δρόμων· δὲν εἶναι ἀληθές;

— Ὁ τρυφερότερος, ὁ ἀγαπητότερος τῶν ἀδελφῶν.

— Δὲν ἀμφιβάλλω.

Τότε μοὶ ἐφάνη κατὰλληλος ἡ στιγμὴ ἵνα θέσω τέλος τὴν ἐρώτησιν, ἣτις ἀπ' ἀρχῆς τῆς συνδιαλέξεως ταύτης μ' ἐστενοχώρει.

— Ἡ οἰκογένειά μου, κύριε, κατοικεῖ εἰς τὴν Ἀγγλίαν;

— Μάλιστα· κατοικεῖ εἰς τὸ Λονδίον, τοῦλάχιστον τώρα.

— Λοιπὸν θὰ τὴν ἰδῶ;

— Μετ' ὀλίγα λεπτά θὰ εἶσαι πλησίον τῆς. Θὰ σὲ στεῖλω πρὸς αὐτήν.

Καὶ ἐκωδώνιστε.

— Μίαν λέξιν, κύριε, ἀκόμη, παρακαλῶ. Ἐχὼ πατέρα;

Μόλις ἐδυνήθη νὰ προσφέρω τὴν λέξιν ταύτην. — Ὅχι μόνον πατέρα, ἀλλὰ καὶ μητέρα, ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς.

— Ὁ, κύριε!

Ἀλλ' ἡ θύρα ἀνοίγεισα διέκοψε τὴν ἐκχυσιν τῶν αἰσθημάτων μου, καὶ μόνον πρὸς τὸν Ματτίαν ἔστρεψα τοὺς ὀφθαλμούς πλήρεις δακρύων.

Ὁ κύριος ἀπήθυνέ τινὰς λέξεις πρὸς τὸν εἰσελθόντα, καὶ, ὡς μοὶ ἐφάνη ὅτι ἐνόησα, τῷ εἶπε νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ.

Ἠγέρθη ἐπομένως.

— Ἄ! ἐλησμόνησα, εἶπεν ὁ κύριος. Τ' ὄνομά σου εἶναι Δρισκόλλ. Εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ πατρός σου.

Κακοπρόσωπος ἦτον ὁ κύριος οὗτος· ἀλλὰ νομίζω ὅτι θὰ ἐξριπτόμην εἰς τὸν λαίμον του ἂν μ' εἶχεν ἀφήσει καιρὸν. Ἀλλὰ διὰ τῆς χειρὸς μᾶς ἔδειξε τὴν θύραν, καὶ ἐξήλθωμεν.

**Ἐπιστ. συνέχιστε.*

ΔΟΥΛΚΙΝΙΟΝ

Ἡ πόλις Δουκλίνιον, περὶ ἧς τοσοῦτος γίνεται λόγος σήμερον ἐν τῇ πολιτικῇ, κεῖται ἐν τῇ Ἄνω Ἀλβανίᾳ, μεταξὺ Δυρραχίου καὶ Ἀντιβάρως, ἐπὶ ἀκρωτηρίου διήκοντος πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, ἀπέχει δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ πρὸς Β. αὐτῆς Ἀντιβάρως περίπου 10 μίλια, ἀπὸ δὲ τοῦ πρὸς Μ. Δυρραχίου 40, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καλαμά, τῆς δυτικῆς ταύτης ἀφῆτης τῶν νέων βορῶν τῆς Ἑλλάδος, 150 περίπου μίλια.

Τὴν πόλιν ταύτην ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Οὐλκίνιον, ὁ δὲ Πλίνιος Κολχίνιον καὶ Ὀλκίνιον, διότι ἀναφέρει ὅτι ἐθεμελιώθη ὑπὸ ἀποίκων ἐκ Κολχίδος. Ὁ Λίβιος ἀποκαλεῖ τοὺς οἰκητόρας Ὀλκινιάτας.

Ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἰακίνθου Ἐκάρδ «Ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς Ἄνω Ἀλβανίας ἢ Γκεγκαρίας» (*Histoire et description de la haute Albanie ou Guégarie par H. Hequard 1859*.) μεταφέρωμεν περὶ τῆς πόλεως ταύτης ἐνταῦθα ἐν περιλήψει τὰς ἐπομένας εἰδήσεις.

Ὅποτε ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Ἰλλυρίας Γέντιος κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἱ κάτοικοι τοῦ Δουκλίνιου, οἵτινες εἶχον ἀποχωρισθῆ ἐκεῖνον, ἐκηρύχθησαν αὐτόνομοι, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας ὑπέκυψαν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ῥώμης, εἶτα δὲ εἰς τοὺς τοῦ Βυζαντίου.

Κατὰ τὴν 117^ν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς Δαλματίας, περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ἐξουσίαν διαφόρων κατακτητῶν, μέχρις οὗ ἐπεσον εἰς χεῖρας τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου.

Κατὰ τὸ 1420 ὑπετάγη ἐκουσίως εἰς τοὺς Ἐνεστούς, διατελέσασα ὑπ' αὐτοὺς μέχρι τοῦ 1571, ὁπότε πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀχμέτ πασᾶ κατελήθη ὑπὸ τούτου διὰ συνθήκης, ὅτε παρὰ τὰς

δοθείσας υποσχέσεις οι γιανίτσαροι εισελθόντες κατέσφαξαν τους κατοίκους και έφυγαν στην πόλιν. Εκ τής φρουράς, συγκειμένης εξ Ιταλών και Γάλλων, 12 μόνον άνδρες μετά του αρχηγού αυτών Σαρά Μαρτινέγκου διέφυγον· εκ τών περιωθέντων δε κατοίκων μέρος μόν άνεχώρησεν εις τά όρη, μέρος δε απέμεινεν εν τή πόλει, ένθα ήσπάσθη τόν Μωαμεθανισμόν, και απέτέλεσεν έπειτα τά πληρώματα τών πειρατικών πλοίων τών Τούρκων. Έκτοτε τó Δουλικίνιον δις έπολιορκήθη άνευ επιτυχίας υπό τών Ένετών τῷ 1696 και τῷ 1722.

Η αρχαία πόλις του Δουλικίνιου κείται έντός φρουρίου, περιβαλλομένη υπό ύψηλών επάλξεων άφ' ένός, άφ' έτέρου δε υπό βράχων αποτόμων. Τό φρούριον από θαλάσσης φαίνεται δυσάλωτον και άχυρόν, άλλ' από τής ξηράς δεσπόζεται υπό τών λόφων Μαζιούρι και Κολόντζα. Τά δευτεράκινα τηλεβόλα αυτού, περι τά είκοσιν άριθμούμενα, κείται παρερριμμένα· τινά τούτων διακρίνονται διά τó μέγα αυτών μήκος, πάντα δε φέρουσι τά σήματα τής Ένετίας.

Αί οικίαι τής αρχαίας πόλεως είναι περίπου 100, πῶσαι πολυώροφοι· επί τών νευουσών προς τήν θάλασσαν, αίτινες πιθανώς άνήκον εις επισήμους οικογενείας, φαίνονται ίγνη οικισήμων. Αί όδοί δε είναι στεναί, άνωφερεις και δύσβατοι. Προς Α. τών μεσημβρινών επάλξεων κείται τά έρείπια του ναού τής αρχαίας Μητροπόλεως τής Παναγίας· γλυφαί, άνάγλυφα τινα σχεδόν έξκληλυμένα βυζαντιακού ρυθμού, μαρτυροϋσιν ότι ή θεμελίωσις αυτού άνέρχεται εις τούς χρόνους τών αυτοκρατόρων του Βυζαντίου.

Έν μέσω τής πόλεως υπήρχε τετράγωνος πύργος χρησιμεύων ως σκοπιά και τόπος άστρονομικών παρατηρήσεων· επί τούτου ύστερον οι Τούρκοι έτοποθέτησαν ώρολόγιον, άλλά τῷ 1845 ό πύργος κατεστράφη διχροτομηθείς υπό κεραυνού. Εύρυχωρόταται δε δεσχεμεναι έν τή πόλει προς διατήρησιν τών θμυρίων ύδάτων έν ώρα πολιορκίας ύφίστανται έτι και νϋν έν καλή καταστάσει.

Μετά τήν κατάληψιν τής πόλεως υπό τών Τούρκων, πολλοί τών Δουλικινιατών, και δὴ οι δυσπειθέστεροι, μή υποφέροντες τήν έν τῷ φρουρίῳ οικησιν, μικρόν κατά μικρόν μετώκησαν εις τά προάστεια, σήμεραν αποτελούμενα εξ έξκασιών οικιών 3,500 κατοίκων, πάντων σχεδόν Όθωμανών· πρό όλίγων δε μόλις έτών έστράφη νά κατοικήσωσι και χριστιανοί τινες. Τά προάστεια, άτε κείμενα επί κατωφερειών λόφων, ών τās ύπωρείας βρέχει ή θάλασσα, παρέχουσι τερπνόν θέαμα τῷ καταπλέοντι εις Δουλικίνιον· έν μέσω έχουσι τήν αγοράν· μεταξϋ δε τούτων και τής πόλεως ύπάρχει κρήνη κομψή, έργον τουρκικόν· έντός δε αυτών τών προαστείων κείται έτέρα κρήνη, έργον ένετικόν, ως λέγεται, εξ ής ύδρεύονται και τά

πλοία, και παρά τή όποια ύπάρχει πλατάνος παμμεγέθης, υπό τήν όποιαν συνέρχονται τó έσπέρας οι κάτοικοι. Έξω τών προαστείων, και επί τής όδοϋ τής άγούσης εις Σκόδραν, κείται ρυπαρά και πενιχρά καλύβαι Άθιγγάνων σιδηρουργών, περι τās έκατόν.

Υπό τήν πόλιν κείται και μικρός λιμήν προσβαλλόμενος υπό τών βορειών ανέμων, ένθα προσορμίζονται μόνον άλιευτικά πλοίαρικα. Άλλοτε ήτο εύρυχωρότερος, άλλά κατεχώσθη υπό σεισμού· έτι δε νϋν δεικνύουσιν οι κάτοικοι έκατόν βήματα προς τήν ξηράν όγκολίθους φέροντας μεγάλους κρίκους, όμοίους προς τούς έν χρήσει έν τοίς λιμέσι εις πρόσδεσιν τών πλοίων.

Τό κλίμα του Δουλικίνιου είναι εύκραές και υγισινόν, οι κάτοικοι βωμαλέοι και άνδρείοι, αί γυναίκες δε ρημίζονται άνά πῶσαν τήν Άθβανίαν επί καλλονή, κομψότητι και εύκαμφία μελών.

Τῷ 1859, ότε ό Hequard εξέδωκε τήν περι Άθβανίας μελέτην του, οι Δουλικινιάται είχαν 180 πλοία· τούτων δε ό άριθμός κατ' έτος αύξάνει. Οι πλοίαρχοι, και περ πρακτικόν γνώσεων ναυτικής μόνον άτοχοι, επιχειροϋσιν εις μεγάλους πλόας. Άλλοτε ήτο τó Δουλικίνιον φωλεά πειρατών τολμηροτάτων και επιφόβων εις τās παραλίαις πόλεις τής Ιταλίας. Έν γένει δε έφημίζοντο ως άριστοι ναυτικοί άνά πῶσαν τήν Τουρκίαν κατά τήν 17 και 18 έκατονταετηρίδα, και οι Σουλτάνοι επεζήτουν αυτούς έν τῷ στόλῳ, όπου πολλοί άνυψώθησαν και εις τó αξίωμα του Καπιτάν-πασῶ. Διασώζονται δ' έτι περ' αυτούς ήρωικά ήματα εις μνήμην άνδραγαθημάτων πειρατικόν. Τās πειρατείας τών Δουλικινιατών κατέστειλαν τά καταδρομικά τών Άγγλων έν τῷ Άδρία, επεδόθησαν δ' έκτοτε εις τήν θαλασσίαν έμπορίαν, και τῷ 1818 είχαν 400 πλοία διαφόρου μεγέθους, άλλά τó ναυτικόν τούτο κατεστράφη κατά τόν άγώνα τής ανεξαρτησίας τής Έλλάδος υπό τών Έλλήνων πειρατών.

Τό Δουλικίνιον από τής 9^{ης} έκ.τ. μέχρι τής άλλώσεως αυτού υπό τών Τούρκων ήτο έδρα επισκόπου έξκρωμένου μέχρι του 1030 από του μητροπολίτου Σπαλάτου· έκτοτε δε από του αρχιεπισκόπου Αντιόχειας. Σήμεραν άπαν τó διαμέρισμα Δουλικίνιου υπάγεται εις τήν επισκοπήν Σκόδρας.

Περι τó Δουλικίνιον κείται τινα χωρία, μέρος μόν επί τής πεδιάδος, μέρος δε επί τών κατωφερειών τών πέριξ λόφων, οικούμενα υπό 2,500 κατοίκων, Μωαμεθανών και Χριστιανών, πάντων μετερχομένων τήν γεωργίαν και κτηνοτροφίαν. Μεταξϋ τών χωρίων Πιστόλας και Σάλτσι ύπάρχουσιν αρχαίαι λατινικαί εκκλησίαι, και έν τῷ χωρίῳ Άγ. Νικολάου, κείμενῳ εις τās έκβολάς του Βογιάννα, υπήρχεν άλλοτε Μοναστήριον Βενεδικτινών, τά νϋν ήρειπωμένον, διακηρυγμένης μά

ων τής εκκλησίας, έν η άπαξ του έτους τελουσι λειτουργίαν, εις ήν προσέρχονται πανταχόθεν οι καθολικοί τής Άνω Άθβανίας.

Α. ΜΕΛΙΑΡΑΚΗΣ

Κατά τόν παρελθόντα Ιούνιον έπανηγυρίσθη καθ' άπασαν τήν Ρωσίαν μετά μεγίστης λαμπρότητος ή έορτή τών αποκαλυπτηρίων του άνδριάντος του διασήμου Ρώσου ποιητού Άλεξάνδρου Πούσκιν, περι οϋ γίνεται λόγος έν τή έπομένη διατριβή. Ό άνδριάς έστήθη έν Μόσχῃ, ιδιαίτέρα πατρίδι του ποιητού. Κατά τήν έορτήν ταύτην παρήσαν ό ύπουργός τής Παιδείας, οι επιφανέστεροι άντιπρόσωποι τής βωσικής δημοσιογραφίας και φιλολογίας, και οι δύο υιοί του ποιητού Άλέξανδρος και Ερηγόριος Πούσκιν, ών ό πρώτος διωρίσθη τή ήμέρα ταύτη ύπασπιστής του αυτοκράτορος προς τιμήν του ένδόξου αυτού πατρός. Κατά τήν συνεδρίασιν δε του «Συλλόγου τής βωσικής φιλολογίας» ανεγνώσθησιν υπό του έπιφανούς Ρώσου μυθιστοριογράφου Τουργκινέβ διάφορα προσφωνήματα, αποσταλένια αυτῷ επ' ευκαιρία τής έν λόγω έορτης υπό του Βίκτωρος Ούγγῳ, Άουσερβίχ, Τένισσον και άλλων διασήμων συγγραφέων.

Ό Πούσκιν, όστις δύναται νά θεωρηθῆ ή εθνικός ποιητής τής Ρωσίας, υπήρξε διακαής φιλέλληνας, εις πολλά δε ποιήματά του μετ' ένθουςιασμού ύμνησεν τόν ελληνικόν άγώνα.

Σ. τ. Δ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΟΥΣΚΙΝ¹

Έσχάτως ενεκκινίσθη έν Μόσχῃ μνημείον του Άλεξάνδρου Πούσκιν, πῶσα δε ή ύψηλή κοινωνία τής Πετροπόλεως έσπευσεν εκείσε ως εις προσκύνησιν, ίνα οϋτως ειπείν εξαγινισθῆ από του φρόνου του μεγάλου τής Ρωσίας ποιητού.

Η ποίησις δέν φαίνεται νά υπήρξεν αίσια εις εκείνους, οϋς έν Ρωσίῃ έψαυσε διά του θείου αυτης δακτύλου. Ό Αερμόντωφ, ό ενάμιλλος του Πούσκιν, έξόριτος ών φρονεύεται έν μονομαχίῃ ὅπως και ό Πούσκιν έν τή άκμή τής ηλικίας του, ό Νικόλαος Γώγολ παραφρονεί και αποθνήσκει τής πείνης, ό Γκριβοιέδωφ έλεινόν ύφίσταται θάνατον έν τή εξορίῃ, ό Κόλζωφ αυτοκτονεί, ό Ρυ-

1. Ό Πούσκιν, ό έπονομασθείς Βύρων τής Ρωσίας, ήγεν. τῷ 1799 και απέθ. τῷ 1837. Ό Μερζιμ έγραψεν ώραιαν μελέτην περι του Πούσκιν, εξ ής μεταφράζομεν τά εξής. Ό Πούσκιν και ό Βύρων απέθανον άμφότεροι έν τή άκμή τής ηλικίας των και τή πλήρη ανάπτυξει τής διανοίας των, άφ' οϋ εξήντησαν πάσας τās απολαύσεις, άς ή εκ των γραμμάτων δόξα δύναται νά παράσχη. Άμφότεροι επέδρασαν πολύ επί τά γράμματα τής πατρίδος των. Καί τοι δε οι μιμηταί των επήνεγχόν τινα επισκοπισμόν εις τήν δόξαν των, ό έπειτα χρόνος επεκύρωσεν οϋδέν ήττον τήν περι αυτών γνώμην των συγχρόνων των, ή ήγήμη των είνε τώρα στερεώς θεμελιωμένη, οϋδεις δ' επικριτής θά δυναθῆ πλέον νά άπαλείψη τά όνόματά των από του καταλόγου των μεγάλων του κόσμου ποιητών. Καί τά ποιήματά των και οι χαρκατηρές των έχουσι τινά θμοιότητα προς άλλλους. Άμφότεροι κατείχοντο υπό περιφρονητικής τινος μισανθρωπίας, άμφότεροι άηδίαζον τούς κοινωνικούς τύπους, άμφότεροι εκλινον προς τó υπερβολικόν, επιζητούντες δε τó άσύνθηες και τó παράξενον εξελάμβανον ως ώραιον, ότι είνε έκτακτον ή τρομερόν. Είνε θεουβόδης ή φαιρότης των, βεδιασμένη και σχεδόν άγρία, ως είνε ή του προφήτου του προλέγοντος συμφοράς και βλέποντος έπειτα πληρουμένης τās προβήσεις του.

Σημ. Μεταφρ.

είλερ αποθνήσκει διά χειράς του δημίου· δέν έμνημονεύθησιν δε ένταϋθα παρά μόνον οι επισημότατοι των Ρώσων ποιητών.

Και ὅπως ό βίος τών ποιητών τούτων υπήρξεν μαϋρος και λυπηρός, λυπηρά και πλήρη μελαγχολίας είναι και τά έργα των, διότι πάντες σχεδόν κατέχονται υπό του άπελπισμού, όστις υπήρξεν ή ιδιόζουσα νόσος τών πρώτων ρωμαντικόν ποιητών, ή νόσος, ήν οι Γερμανοί ώνόμασαν Welt-schmerz και ύφ' ής ένόσθησιν ό Βάϊρων, ό Σχέλλεϋ, ό Λεοπάρδης.

Ό Πούσκιν δέν ήτο φύσεως ὄλιως και κατ' αλήθειαν άπελπιστικῆς, άλλ' ήτο μάλλον άνήρ άηδίαςκας τās ήδονάς του κόσμου και κλίμων προς τήν μελαγχολίαν, ήγάπα δ' έν τή ποιήσει νά φέρηται προς τά βυρόνεια σχήματα, χωρίς νά έχη οϋτε τήν δύναμιν οϋτε τήν δοκιμότητα του λυρικού τής Άγγλίας. Χαρακτηριστικά τινα του Πούσκιν άνευρισκονται έν τῷ Εύγενίῳ Οριέγιτε, τῷ σκεπτικῷ εκείνῳ Δόν Ζουάν, πλείονα δε και αληθέστερα έν τή εικόνη, ήν έγραψε, του Τζέρσκυ, του ήρωος τών Αιγυπτιακῶν Νυκτῶν, «όστις έπρωτίμα νά φαίνεται κοινός τις άνθρωπος του κόσμου μάλλον ή άνθρωπος τών γραμμάτων, όστις έχάνετο εις μικρολογίας άπιστεύτους δι' άνδρα τόσον καλῶς πεπροικισμένον υπό τής φύσεως, όστις προς επίδειξιν εκάμνε τόν χαρτοπαίκτην, τόν γαστρονόμον και τόν sportsman, άν και τακτικά έλησμένοι τó atout, προτίμα λάθρα τά τηγανισμένα γεώμηλα πάντων τών λιχνευμάτων τής γαλλικής μαγειρικῆς, και δέν ήξευρε νά διακρίνη τó προστυχότερον άλογον από του ίππου του άραβικού».

Άλλά τās εξομολογήσεις ὅμως ταύτας δέν πρέπει τις νά τās πιστεύη κατά γράμμα. Διότι τῷ όντι ό Πούσκιν ήτο έμπαλής χαρτοπαίκτης, και έφθασε νά παίξῃ έως και τούς στίχους του εις τά χαρτία, τούτο δε τó κατάθεμα δέν ήτο ὄλιως ανάζιον, διότι ό εκδότης του τῷ επλήρωσε πέντε ρούβλια δι' εκαστον στίχον. Ό συγγραφεύς του Βόρις Γοδούνωφ ήτο τυπικόν άπαύγασμα τής παραδόξου εκείνης πετροπολιτικής κοινωνίας, ήν από του 1790 μέχρι του 1830 εδίδαξαν τήν γλώσσαν και τās έννοιās τās ελευθεριαζούσας, τά ήθη και τās κακίας τās κομψάς του δεκάτου ογδόου αιώνος, Γάλλοι πάσης τάξεως και πάσης επιστήμης, ναυαγοι εύγενείς ή Ιακωβίνοι τής Έπαναστάσεως και τής Αυτοκρατορίας, τυχοδιώκται σεσημασμένοι ή απόβλητοι θεράποντες. Επεμαίνοντο δε προς τούς Γάλλους και τά γαλλικά πράγματα οι έν Πετροπόλει, χωρίς νά γνωρίζωσι καθ' όλου τήν Γαλλίαν, οι δε βοϊάροι ένόμιζον εκυτούς πολιτισμένους, διότι ήξευρον νά βλασφημώσι γαλλιστί και νά χορεύωσι τήν γαβθότταρ, διότι έπινον καμπανίτην και ανεγίνωσκον του Βολταίρου τά διηγήματα, τά όποια εισεκομίζοντο λάθρα εις

τὴν Ῥωσίαν. Ἀπὸ πενήκοντα δὲ ἐτῶν τὰ πράγματα ἤλλαξαν πολὺ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον κοινῶς νομίζεται.

Τῷ 1817 ὁ Ἀλέξανδρος Πούσκιν ἔχων ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν ἐξῆλθε τοῦ αὐτοκρατορικοῦ λυκείου τοῦ Τζαρσκοῦ-σελο, ἐνθα ἔσχε συμμαθητὴν μὲν τὸν πρίγκηπα Γόρτζακωφ, καθηγητὴν δὲ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μαρκ κρυπτόμενον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον M. de Boudri. Εἶχε δὲ τόσον ὠφελῆθῃ ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ ὁ νεκρὸς Ἀλέξανδρος, ὥστε καὶ καθηγητὰ καὶ μαθητὰ τὸν ἐνόμισαν πρόβατον ἀπολωλὸς· τῷ ὄντι δὲ ἐφάνετο ἐξηγλημένος καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ κατὰ τὸ σῶμα. Ὁ βίος ὁ «à la française», εἰς ἃν ἐδόθη ἐξελεῖσθαι τοῦ σχολείου, ἐπεθεοῖαι κατ' ἀρχὰς τὰς προφητείας τῶν ἐν τῷ λυκείῳ, ἀλλ' ὅτε μετ' ὀλίγον ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τοῦ ἔργου Ρούσλαρ καὶ Λιούδιμα ἠναγκάσθησαν οἱ μάντιες νὰ ἀλλοτρώσῃ γνώμην.

Σάτυρά τις, ἣν εἶχε δημοσιεύσει κατὰ τοῦ Ἀρακτζίεφ, εὐνοουμένου τότε τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', ἐπήνεγκεν εἰς τὸν Πούσκιν εὐτυχῶς—εὐτυχῶς δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν Ῥωσίαν—μακροχρόνιον ἐξορίαν πρῶτον μὲν εἰς τὸ Κίσχενοφ, ἔπειτα εἰς τὸ Ψκῶφ. Ὁ ἐπαρχικὸς βίος ἔσασε καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ποιητὴν. Διότι ἐκεῖ ἠναγκάσθη ὁ Πούσκιν νὰ ἐργάζεται, ἐκεῖ, ἀπομακρυνθεὶς τῆς δηλητηριασμένης κοινωνίας τῆς Πετροπόλεως, συνῆλθεν εἰς ἑαυτόν. Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότατον εἶνε ὅτι χάρις εἰς τὴν ἐξορίαν ἐκείνην δὲν εὗρίσκατο ἐν Πετροπόλει τῇ 25 Δεκεμβρίου 1825, ὅτε ἐξεβράχη ἡ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου στάσις. Ἐν ἧτο ἐκεῖ, θὰ συμμετεῖχε καὶ αὐτὸς τοῦ κινήματος καὶ θὰ πεστέλλετο, ὅπως οἱ λοιποὶ συνωμῶται, αἵτινες πάντες σχεδὸν ἦσαν φίλοι τοῦ, εἰς τὰ χαλκωρυγία τῶν Οὐραλίων. Ὁ Πούσκιν ἔτυχε χάριτος. Ὁ Νικόλαος τὸν ἐκάλει εἰς τὰ ἀνάκτορα. «Ἄν ἤθελες τύχει, τῷ λέγει, ἐν Πετροπόλει τῇ 25 Δεκεμβρίου, μετὰ τίνων θὰ ἦτο μετ' ἐμοῦ ἢ μετὰ τῶν ἀνταρτῶν»; — «Μετὰ τῶν ἀνταρτῶν», ἀπάντησεν εὐθαρσῶς ὁ ποιητὴς, καὶ ἡ εὐσεβὴς αὐτῆ ἀπάντησις ἔκαμεν, ὥστε νὰ συγχωρηθῶσιν εἰς τὸν «Βολταίρον τῆς Ῥωσίας» βραδύτερον οὐκ ὀλίγα ἀστάθειαι. Ἀλλὰ καὶ τότε, ὅτε ἠδύνατο νὰ κατακριθῇ ἰσῶς ἐπὶ ἀστασίᾳ πολιτικῇ, ἡ Μοῦσά του ὑπῆρξεν οὐδὲν ἧττον πάντοτε φιλόπατρις. Πρὸς τοὺς διασύροντας τὴν Ῥωσίαν ἕνεκα τῆς Πολωνίας ῥήτορας καὶ δημοσιογράφους τῆς Εὐρώπης ἀνέκραξε τὰ ἐξῆς ὁ ποιητὴς.

«... Ἦσυχάσατε! εἶνε ἕρις μεταξὺ Σλαύων, εἶνε ἕρις οἰκικῆ, παλαιά, ἣν ἤδη ἐζύγισεν ἡ μοῖρα, ἕρις, ἣν ἀδυνατεῖτε εἶς νὰ διαλύσητε. . . . Καὶ θὰ ἦτο τάχα νέον τι πρᾶγμα τὸ νὰ ἐλθῶμεν εἰς διάστασιν πρὸς τὴν Εὐρώπην; Ἐχασε τάχα ἡ Ῥωσία τὴν ἐξίν τοῦ νὰ νική; Τόσον ὀλίγοι τάχα εἴμεθα οἱ Ῥῶσοι; Ἡ μήπως ἀπὸ τοῦ Πέρι μὲ-

χοι τῆς Ταυρίδος, ἀπὸ τῶν παγερῶν τῆς Φινλανδίας βράχων μέχρι τῆς Καλιχίδος τῆς πυρκαϊστου, ἀπὸ τοῦ τινασσομένου Κρεμλίνου μέχρι τοῦ αἰωνίου τείχους τοῦ Πεκίνου, δὲν δύναται ἡ Ῥωσία πᾶσα φρίσσοσα ὑπὸ λογγῶν νὰ ἐξεγερθῇ; Στείλατέ μας, ῥήτορες, τὰ θυμωμένα τέκνα σας, ἡ Ῥωσία τοῖς φυλάττει θέσεις μεταξὺ τῶν τάφων τῶν ἀδελφῶν των».

Τῶν στίχων τούτων ἡ ἐμπνευσις εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ «Γερμανικοῦ Ῥήνου» τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ.

«Φοβήθητε μήπως τὰ ἔσματα σας τὰ βακχικὰ ἐξυπνήσουν τοὺς νεκροὺς σας ἀπὸ τῆς ἀματηρᾶς των ἀναπαύσεως».

Ἄς ἴδωμεν τὴν Πούσκιν πλανώμενον, μελαγχολικόν, ἐν ταῖς ἐσπέρας τῆς Βεσσαραβίας· ἐκεῖ δὲν εἶνε πλέον Μυσσέ ὁ ποιητὴς τῆς Ῥωσίας, ἀλλ' εἶνε Ἐδγαρ Πόε, ἔχων ἔτι πλείονα πικρίαν καὶ πλείονα πυρρῶνιστόν τοῦ Πόε.

«Πετᾶ πρὸς τὸν κόρακα ὁ κόραξ, ὁ κόραξ κρᾶζει πρὸς τὸν κόρακα· κόραξ, τοῦ θὰ φάγωμεν; πῶς νὰ τὸ μάθωμεν;

«Ὁ κόραξ ἀποκρίνεται πρὸς τὸν κόρακα· ἡ-ξέρω τοῦ θὰ φάγωμεν, εἰς τὸν ἀγρὸν, κοντὰ εἰς τὸ μαῦρον δένδρον, ἐκεῖ ἐδολοφονήθη ἦρος.

«Διὰ τί, ἀπὸ ποῖον ἐδολοφονήθη; Τὸ ἱεράκι τοῦ μόνον τὸ ἡξέριε καὶ ἡ μαύρη του ἢ φορὰ καὶ ἡ νέα του σύζυγος.

«Ἐφυγεν εἰς τὰ δάτια τὸ ἱεράκι, ὁ ἐγθρὸς ἔπυεσεν τὴν μαύρην φορὰν καὶ ἡ σύζυγός του περιμένει τὸν ἀγαπητὸν τῆς, ὄχι τὸν νεκρὸν, τὸν ζωντανόν».

Τὸν ἀκόλαστον Πούσκιν, τὸν ποιητὴν τῆς Γαβριήλδος, ἧς ἦρος εἶνε ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, τὸν ἀφίνουμεν δὲν εἶνε εὐκολόν νὰ παραθέσωμεν τι χωρίον ἐκ τοῦ ποιήματος ἐκείνου.

«Ἀλέξανδρε Σέργιεβιτς, τῷ εἶπεν ἡμέραν τινὰ ὁ αὐτοκράτωρ, δὲν ἔχεις πλέον ἀνάγκην τῆς λογοκρισίας διὰ τὰ ποιήματά σου, ἐγὼ θὰ ἦμαι εἰς τὸ ἐξῆς ὁ κριτὴς τῶν ἔργων σου». Ὁ δὲ Πούσκιν, μαθὼν ὅτι τὰ ἔργα του ἐμελλον τοῦ λοιποῦ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Νικολάου, ἠναγκάσθη μὲν νὰ ἀπέχη πλέον πάσης ἐνοίας πολὺ ἐλευθεριαζούσης ἢ προσβαλλούσης τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἦτο ἀπηλλαγμένος τῆς συνήθους λογοκρισίας. ἦτις ἦτο καὶ γελοία καὶ ἀλλόκοτος. Προῖστατο δ' αὐτῆς κατ' ἐλείνους τοὺς χρόνους ὁ ἰδιαιτέρος σύμβουλος Κρασόδσκις, ὅστις ἐπὶ ὅλα εἶκοσιν ἔτη ὑπῆρξεν ἡ ἐνσάρκωσις αὐτῆς καὶ ὅστις, ἐγένετο γνωστὸς ἐπὶ παραδοξολογίᾳ διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πούσκιν. Τῷ 1849 ὁ Κρασόδσκις ἔπεισε τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργὸν πρίγκηπα Χιρίνσκι Τσιτσμάτωρ νὰ ἀπαγορεύσῃ «πᾶσαν ζωγραφίαν ἀπεικάζουσαν γυναῖκας, μὴ οὐσας ἐντελῶς ἐνδεδυμένας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῶν γονάτων». Ὁ αὐτὸς λογοκριτὴς ἀπηγόρευσεν ὡσαύτως καὶ τὴν τύπωσιν τοῦ περιφρήμου Ῥω-

σογερμανικοῦ λεξικοῦ τοῦ Reiff «διότι περιείχοντο ἐν αὐτῷ ἐκφράσεις ἀνήθικαι καὶ ἀπρεπεῖς»..

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν ἀτυχῆ ποιητὴν ἵνα δώσωμεν τινὰς λεπτομερεῖς περὶ τοῦ θανάτου του, τὰς ὁποίας λαμβάνομεν κατὰ τὸ πλείστον ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ φίλου του πρίγκηπος Π. Α. Βιάζμσκη, ὅστις ποιητὴς ὦν καὶ αὐτὸς ἀπέθανε πρὸ δεκαοκτῶ περιόπου μηνῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Πούσκιν ἐνωμευέθη τῷ 1827 τὴν δεσποινίδα Ναταλίαν Γοτζάρωφ. Ἦτο δὲ τότε ὁ Πούσκιν θαλαμηπόλος καὶ ἱστοριογράφος τοῦ Τζάρου λαμβάνων 24,000 φράγκων ἐτήσιον μισθόν, καὶ ἤμαζεν ὡς ποιητὴς, γενόμενος δὲ πρὸς τούτοις σύζυγος ὡραίης γυναικὸς καὶ πλούσιος κατέστη τὸ ἀγαπητὸν τέκνον τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας τῆς Πετροπόλεως. Ἡ δὲ κοινωνία αὐτῆ, ἧς ἦτο οὕτως εἰπεῖν τὸ εἶδωλον ἅμα καὶ τὸ ἀγλαῖσμα, ἠράνισεν ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν τὴν εὐδαιμονίαν του καὶ τὸν ἤγαγεν εἰς τὸν τάφον.

Ἐἶχεν ἔλθει μετὰ τὸ 1830 εἰς τὴν Πετρούπολιν διώκων τύχην Γάλλος τις λοχαγὸς ὀνόματι Δαντῆς, ὅστις ταχέως εἰσῆλθη εἰς τε τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς οἴκους πάντων τῶν εὐγενῶν τῆς Ῥωσικῆς πρωτεύουσας. . . Ὁ Δαντῆς ἐγνωρίσε φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ τὴν κυρίαν Πούσκιν, καὶ ἤρχισεν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέματός, νὰ φέρηται ἐρωτικῶς πρὸς αὐτήν. Ὁ σύζυγος, ἵνα μὴ καταστῇ γελοῖος ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τούτου, προσεποιήθη τὸ κατ' ἀρχὰς ὅτι δὲν εἶχε τίποτε ἐνοήσει, ἀλλ' ὁ νεκρὸς λοχαγὸς ἔσχε μετ' οὐ πολὺ συμπράττουσαν εἰς τοὺς σκοποὺς του ὄλην τὴν ἀνωτέραν κοινωνίαν, ἣν διεσκέβαζε πολὺ ἡ ἐρωτικὴ καταδίωξις τῆς κυρίας Πούσκιν ὑπὸ τοῦ Γάλλου. Συνενοσηθεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα του ὁ ποιητὴς ἐκλείσε τὴν θύραν τοῦ οἴκου του εἰς τὸν ξένον τυχοδιώκτην, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο τσιουτοτρόπως σπουδαῖον. «Οἱ πολυαριθμοὶ προστάται καὶ αἱ προστάτριαι αἱ ἔτι πολυαριθμότεραι τοῦ λοχαγοῦ, λέγει Γερμανὸς τις βιογράφος τοῦ Ῥώσου ποιητοῦ, ἐνόμισαν ὅτι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐλθῶσιν εἰς βοήθειαν τοῦ ἐρωτομανοῦς Γάλλου, καὶ νὰ κάμωσιν, ὥστε νὰ νοήσῃ ὁ Πούσκιν τὸ ἀπρεπεῖς τοῦ τρόπου, ὃν εἶχε πρὸς ἀπαλλαγὴν του μεταχειρισθῆ. Οὕτω πῶς δὲ διέβησαν τὰ πράγματα, ὥστε ἡ κυρία Πούσκιν νὰ ἀπαντᾷ πάντοτε ἀπροσδοκῆτως τὸν λατρευτὴν τῆς, νὰ τὸν ἔχη ἀντιμέτωπον εἰς τὸν ἀντίχρονον, συγχωρευτὴν εἰς πάντα ἐγκύκλιον χορὸν, καὶ νὰ ἀναγκάζεται νὰ ἀκούῃ, ἔστω καὶ δι' ὑπαντιγμῶν, τοὺς ἔρκους του τοὺς ἐρωτικὸς καὶ τοὺς στεναγμοὺς του. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ παρὰ τῇ Ῥωσικῇ Αὐτῇ προσβεβητῆς τῆς Αὐτοῦ Ὀλλανδικῆς Μεγαλειότητος¹ δὲν ἠμέλησεν ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ προστατεύσῃ τὸν πιστὸν ἐραστήν. «Ἀπόδος μοι τὸ τέκνον μου, κυρία, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ», ἐπιθύριζεν εἰς τὸ

¹ Ὁ ἐπειτα ἐγνωσθῆ, ὁ Δαντῆς ἦτο Ῥωσικὸς υἱὸς τοῦ προσβεβητοῦ τῆς Ὀλλανδίας βαρῶνος Νίκερσεν.

οὗς τῆς ταλαιπώρου γυναικὸς, ὁσάκις τὴν συνῆντα».

Ἡ καταδίωξις τοῦ ἀτυχοῦς συζύγου ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας ἐγένετο τακτικωτάτη. Οἱ κομφεσομένοι οἱ περιτοιχίζοντες τὸν Δαντῆς ἤρχισαν νὰ πέμπωσιν ἀνωμότους ἐπιστολάς πολυαριθμούς, πρὸς τὸν Πούσκιν, λαθραῖως δ' ἐκυκλοφόρουσαν εἰς πάσας τὰς αἰθούσας φαῦλα καὶ ἀπρεπέστατα ἐπιγράμματα καταπτόμενα τῆς τιμῆς τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐνεργούντων τὰς ταπεινάς παύτας σκευωρίας, αἵτινες ἐμελλον νὰ καταλήξωσιν εἰς ἀπείσιον δράμα, ἀνεφέροντο καὶ ἄνδρες φέροντες ὀνόματα ἐπιστημότατα τῆς Ῥωσικῆς ἀριστοκρατίας. Περὶ τὸν εἶνε νὰ ἐκτυλιξώμεν ἐνταῦθα ἐν λεπτομερείᾳ πάσας τὰς φάσεις τοῦ καταχθονίου πολέμου, ὃν ἤγειρον κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου οἱ φθονεροὶ καὶ οἱ ἄεργοι ἐρχόμεθα εἰς τὴν λύσιν. Ὁ Πούσκιν προσέκαλεσε τὸν Δαντῆς εἰς μονομαχίαν διὰ πιστολῶν· ὁ τυχοδιώκτης ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν, ἀλλ' ἐξήτησε δεκαπέντε ἡμερῶν καιρὸν, ἵνα τακτοποιήσῃ τὰς ὑποθέσεις του, πρὶν ἢ δὲ λήξουν αἱ δεκαπέντε ἡμέραι ἐκοινοποιήθη ὅτι ὁ Δαντῆς εἶχε μνηστευθῆ τὴν Αἰκατερίνην Γοτζάρωφ γυναικαδέλφον τοῦ ποιητοῦ. . . . Ἡ σκευωρία αὕτη ἐπέτυχε πληρέστατα· ὁ κόσμος ἤρχισε νὰ κατηγορῇ τὸν ζηλότυπον σύζυγον· προφανῶς ὑπῆρχεν, ἔλεγον, παρὰ νόμισι, ὁ Πούσκιν ἔπρεπε νὰ ἀποσύρῃ τὴν πρόκλησιν. Ὁ Πούσκιν ἐνέδωκε μὲν, ἀλλ' ἐπέμεινε νὰ μὴ παρυσιασθῆ ποτὲ εἰς τὸν οἶκόν του ὁ Δαντῆς, οὔτε τις ἄλλος ἐκ τῆς οἰκογενείας Κέσκερεν. Ὅθεν ὁ πόλεμος ἐπανελήθη, ὁ δὲ τυχοδιώκτης καὶ κατὰ δίκαιον διὰ τῆς ἐπιμονῆς του ὑπερποτα τὴν κυρίαν Πούσκιν καὶ ἐπεζήτησε νὰ συμφιλιωθῇ πρὸς τὸν σύζυγον, οὕτω δὲ καὶ πάλιν ἡ μονομαχία ἐγένετο ἀναπόφρευτος.

Ὁ Πούσκιν κατήγετο μητρόθεν ἐξ Ἀφρικανῶν, διότι ἡ μήτηρ του ἔσχε πρόγονον μαῦρόν τινα, ὃν εἶχεν ἀγοράσει Πέτρος ὁ μέγας καὶ εἶχεν ἐκπαίδευσιν ἐν Γαλλίᾳ τὰ στρατιωτικὰ, τὸν εἶχε δ' ἔπειτα καταστήσει στρατηγόν. Ἦτο λοιπὸν ἐραστής, ζηλότυπος καὶ λίαν εὐερέθιστος ὁ Πούσκιν, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ἂν δὲν ἦτο, καὶ ἐν δὲν εἶχεν αἶμα ἀφρικανικὸν εἰς τὰς φλέβας του, ἡ διαγωγή τοῦ Δαντῆς καὶ τῶν συνενόχων του ἦτο τοιαύτη, ὥστε θὰ ἐξηρεθίζεν εἰς ὀργὴν καὶ ἐμπάθειαν καὶ τὸν ψυχρότατον τῶν ἀνθρώπων. . .

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 27 Ἰανουαρίου 1837 οἱ δύο ἀντίπαλοι συνητήθησαν ὄπισθεν τῆς Τζερνάια Ρέιτκα, ἐντὸς μικροῦ δάσους παρὰ τὴν «Ἐπαυλιν τοῦ διοικητοῦ». Ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις ἦτο δέκα βημάτων, ἐκάτερος δ' εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προχωρήσῃ πέντε βήματα. Ἐπροχώρησαν τῷ ὄντι ὁ εἰς πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ πρῶτος ἐπυροβόλησεν ὁ Δαντῆς. Ὁ Πούσκιν ἔπρεπε κρᾶζων «ἐτραυματίστην». Τότε προσέδραμον οἱ μάρτυρες, ἀλλ' ὁ ποιητὴς μετ' ὀλίγων στιγμῶν σιγῆν καὶ

ἀκινήσιαν, ἀνεστηκόθη ὀλίγον καὶ εἶπε γαλλιστί· « Σταθήτε, ἔχω δυνάμεις διὰ νὰ πυροβολήσω καὶ ἐγώ ». Ὁ Δαντὲς, ὅστις εἶχε πλησιάζει, ἐπανήλθεν εἰς τὴν θέσιν του. Ὁ Πούσκιν ἐπεριδόμενος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐσκόπευσε βραδέως, καὶ εἶτα ἐπυροβόλησεν. Ὁ Δαντὲς ἐκλονίσθη καὶ ἔπεσεν. Ὁ Πούσκιν ἔρριψε χαμαὶ ὡς θριαμβευτῆς τὸ πιστόλιον κράζων « Βραβο ! » Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν ὑποκόμητα τοῦ Ἀρχικὸν ἠρώτησεν· « Ἐρονεύθη; » — « Ὁχι, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐτραυματίσθη εἰς τὸν βραχίονα καὶ εἰς τὸ στήθος ». — « Παράξενον πρᾶγμα, ὑπέλαβε πάλιν ὁ ποιητὴς, ὑπέθετον ὅτι θά μ' εὐχαρίστησεν ὁ θάνατός του, ἀλλὰ τώρα αἰσθάνομαι τὸ ἐναντίον ». Ὁ ὑποκόμης ἐζήτησε νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ, ἀλλ' ὁ Πούσκιν τὸν διέκοψε λέγων· « Ἄν ἀμφοτέρωθεν θεραπευθῶμεν, θὰ ἐπαναρχίσωμεν ».

Ὁ ἀτυχὴς ποιητὴς δὲν ἐπέπρωτο νὰ θεραπευθῆ· ἡ σφαῖρα τοῦ Δαντὲς τῷ εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὴν κάτω κοιλίαν, εἶχε θραύσει τὸ ὄστον καὶ εἶχε διατρύψει τὸ ἔντερον. Ἐπὶ δύο ἡμέρας διήρκεσεν ἡ ἀγωνία. « Ὅταν μετέφερον τὸν Πούσκιν τραυματισμένον καὶ τὸν ἐξήπλωσαν ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, γράφει ὁ πρίγκιψ Βιάζεμσκις, αἱ πρῶται του λέξεις ἀπετάθησαν πρὸς τὴν γυναῖκά του. « Πόσον εἶμαι εὐτυχὴς ! τῇ εἶπε· εἶμαι ζωντανὸς καὶ εἶσαι πλησίον μου ! Ἔστο ἡσυχος ! Οὐδὲν ἔχει τις νὰ σοῦ κατηγορήσῃ, ἤξεύρω ὅτι εἶσαι ἀθῶα ».

Παρακάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ τῷ εἶπῃ τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς καταστάσεώς του, οὗτος δ' ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ σωθῇ. « Σ' εὐχαριστῶ, εἶπε τότε ὁ ποιητὴς, διότι μοὶ εἶπες τὴν ἀλήθειαν ὡς τίμιος ἄνθρωπος. Θὰ τακτοποιήσω τώρα τὰς ὑποθέσεις μου ». Ὁλίγας ὥρας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκόν του ὑπασπιστῆς τις τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου κομίζων τὸ ἐξῆς αὐτόγραφον ἐπιστόλιον, γεγραμμένον διὰ μολυβδοκοκινδύλου.

« Ἀγαπητὲ Ἀλέξανδρος Σέργιεβιτς, ἂν ἡ θεία Πρόνοια θελήσῃ νὰ μὴ ἐπανιδώμεν πλέον ἀλλήλους ἐπὶ τῆς γῆς, σὲ συμβουλεύω νὰ ἀποθάνῃς ὡς χριστιανός. Μὴ φροντίσῃς περὶ τῆς τύχης τῆς γυναικὸς σου καὶ τῶν τέκνων σου, ἐγὼ θὰ ἐπαγρυπνῶ ἐπ' αὐτῶν ».

Ἡ εἰδήσις τοῦ θανάτου του ἐπήνεγκεν ἐν Πეტρουπόλει μετὰστασιν σιέψεων καὶ γνωμῶν, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰς ἐλαφρὰς καὶ εὐμεταβόλους κοινωνίας. Ἐθεωρεῖτο πλέον μάρτυς ὁ Πούσκιν καὶ δῆμιος ὁ Δαντὲς, πάντες δ' ἐνόμιζον ὡς ἂν τὴν λαμπάδα τῆς Ρωσίας τὴν εἶχεν ἀποσβέσει ἀποτόμως ἀγροίκος καὶ βάρβαρος χεῖρ. Τὰς τοιαύτας δὲ γνώμας τῆς μεταμεληθείσης κοινωνίας ἐξεπροσώπησεν ἐν καυστικαῖς στροφαῖς ὁ ποιητὴς Λερμόντωφ. . . .

Ὁ Δαντὲς ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸ βῶσι-κὸν ἔδαφος φοβούμενος τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν,

ἀφ' οὗ πρότερον ἂν καὶ τραυματισμένος καθείρχθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ἐβουγεν ἔπειτα λάθρα ἐν νυκτὶ σκοτεινῇ καὶ ὀμιχλώδει. Ἐπορεύθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ἔβη τὸν ἠκολούθησε καὶ ἡ σύζυγός του, ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα βαρῶνου Χέσκερεν μετέσχε τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

Ἡ χήρα τοῦ Πούσκιν ἐνουμφεύθη μετὰ τινὰ ἔτη εἰς δεύτερον γάμον τὸν γερουσιαστὴν Λάνσκοι, ὅστις ἔπειτα ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν.

[Joel Le Savoureux]

**Σ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Βουλευτῆς, μὴ διακρινόμενος ἐπὶ ὑπερβολικῇ καθαρότητι, ἐπιψηφισθείσης ἐν τῇ Βουλῇ προτάσεως, ἣν αὐτὸς ἀπεδοκίμαζεν, ἀνεφώνησεν:

— Ἐπὶ τέλους, ἐγὼ νίπτομαι τὰς χεῖρας.

Τοῦτο ἀκούσας συνάδελφός τοῦ τις, ἀνεφώνησε:

— Τέλος πάντων θὰ νιφθῇ!

*

*

Ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ τῶν Παρισίων :

Ὁ ἀστυνόμος. — Κατηγορούμενα, ἐπιμένει ἀρνούμενος τὴν κλοπὴν, ἥτις σοὶ ἀποδίδεται ; Λησμονεῖς, ἀναμφιβόλως ὅτι σὲ εἶδον δύο ἄνθρωποι !

Κατηγορούμενος. — Ἄ, κύριε ἀστυνόμῃ ! Καὶ τί εἶνε δύο ἄνθρωποι ἀπέναντι τριάκοντα ὀκτὼ ἑκατομμυρίων Γάλλων ! . . .

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Οἱ ὑπηρετῆται ! ! !

— Γιάννη ! ἀνακραζεῖ ὁ κύριος, θὰ ἔλθῃς σήμερον ἢ ὄχι; . . . Ἐγὼ δέκα φοραὶς ποῦ σὲ φωνάζω !

Γιάννης ἐρχόμενος τέλος πάντων :

— Ἄ, μὰ τὸ παρακάμετε, ἀφέντη, μὲ τὰς ὑπερβολὰς σας ! . . . Δὲν εἶνε δέκα φοραὶς ὅπου μὲ φωνάζατε, παρὰ μόνον πέντε. ΙΔΩΝΑΒ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ὁδυνηρὰ τῷ ὄντι βάσανος εἶνε ἡ συνείδησις εἰς πάντα τίμιον ἄνθρωπον, πρὸ πάντων ὅταν δὲν εἶνε βέβαιος ὅτι ὑπάρχει ὑπερτέρα τις πρόνοια μὴ ἀρνούσα ἀδράχευτον τὴν θυσίαν (Octave Feuillet).

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Τὸ λεύκωμα τοῦ ὄου μινυόμενον μετὰ κόπωσης ἀσβέστου καθίσταται ἀξιόλογος κολλητικὴ ὕλη, δι' ἧς δυνάμεθα ἄριστα νὰ συγκολλῶμεν τὰ ἐκ πορσελάνης ἢ φαγεντιανᾶς σκεύη. Ἐπίσης ὁ νεόπηκτος τυρὸς, ἢ ἡ τυρώδης οὐσία τοῦ γάλακτος, τριβομένη ἐπὶ μαρμαροῦ μὲ ἐσβεσμένην ἄσβεστον, παρέχει ἔτι καλλιτέραν κολλητικὴν ὕλην, δι' ἧς δυνάμεθα νὰ συγκολλῶμεν σκεύη ἐξ ὕλου, πορσελάνης, λίθου θραυσθέντα ἢ καὶ μέταλλον. Δὲν εἶνε δὲ ἀνάγκη νὰ εἶνε λίαν πυκνὴ ἡ κολλητικὴ ὕλη, καὶ πρέπει νὰ τὴν μεταχειρίζωμεθα ἀμέσως, διότι πήγνυται ταχύτατα.